

ToP¹³⁴

Prof. Andrew Rothwell

Software
Translation
Artwork
Recording

„Psát je jednoduché.
Stačí vyškrtat
nesprávná slova.“
Mark Twain

Software Transit NXT vám pomůže používat
jen ta správná slova
ve svých překladech.

- ✓ bezplatná školení
- ✓ měsíční zkušební licence zdarma
- ✓ zvýhodněné časové i trvalé licence

STAR Group.
Profesionální překladatelský software od r. 1984.

www.star-transit.cz
www.star-group.net

Obsah

Tři výzvy – nové projekty JTP <i>A. Diabová</i>	4
Foto z obálky	4
Z translatologické bibliografie: Česká společnost 21. století se nedomluví s cizinci. Co na to říkají komunitní tlumočníci? <i>J. Rejšková</i>	6
Babel roč. 65, č. 1, 2008 <i>I. Čeňková</i>	7
Nová tlumočnická učebna pro Ústav translatologie FF UK. Máme radost a chceme se o ni podělit s ostatními. <i>I. Čeňková</i>	8
Soudní tlumočení a překlad na půdě Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR	11
Co se dělo dále? Iniciativa Za lepší zákon o soudních tlumočnících a překladatelích	14
Zpráva z Vídně <i>A. Diabová</i>	15
Cena Josefa Jungmanna	18
Jeronýmovy dny 2019	22
O Helsinském knižnom veľtrhu a zopár ďalších veciach <i>A. Rády</i>	23
Bilingvismus/multilinguismus <i>N. Hynková Dingová</i>	27
Telepatie, neviditeľnosť a ďalšie superschopnosti dokonalého tlumočníka <i>K. Vávrová</i>	30
Nobelistka z Prahy <i>B. Stejskalová</i>	32
Návštěva na zámku <i>A. Šourková</i>	33
Prohlídka kostela sv. <i>Gabriela A. Šourková</i>	35
Ostrčený óška <i>M. Uličný</i>	36
Dále vyšlo (nebo vyjde)... <i>A. Šourková</i>	39

Tři výzvy – nové projekty JTP

V současné době JTP rozjíždí tři nové projekty.

Jeden je, dá se říci bohužel, skoro tradiční. Budeme muset opět vytvořit nové webové stránky s moderní strukturou a modernizovanou databází členů, abychom se přizpůsobili požadavkům doby. Pár ochotných kolegů se již hlásí do pracovní skupiny, která se tohoto titánského úkolu ujme, ale každý člen s dobrými nápady bude vítán.

Druhý je zaměřený na získávání práce pro naše členy. JTP se nehodlá proměnit ve zprostředkovatelnu práce jakéhokoli druhu, ale na základě inspirace ze zahraničí chceme zkusit využít některé z nesčetných veletrhů k tomu, aby se tam naši členové představili potenciálním zákazníkům. Ještě to bude vyžadovat mnoho úvah a zkoumání možností (přece jen nejsme mladoboleslavská automobilka a naše zdroje jsou omezené), ale zájemci o tento typ propagace nám mohou psát své nápady, obory kam by si přáli proniknout a jakou formou by se chtěli zúčastnit.

Třetí projekt, takzvaný mentoring, vznikl na základě poptávky mladých kolegů a absolventů, kteří teprve hledají svoje místo na slunci. Rozeslali jsme výzvu, aby se nám přihlásili zkušení kolegové, kteří se stanou jakými si průvodci nových členů, aby jim byli oporou na počátku jejich profesní dráhy.

Kolegové budoucí mentoři se již také pomalu hlásí, ale na žádost jedné z nich si dovolím zde upřesnit pár jednoduchých pravidel. Není úkolem mentora shánět svému chráněnci práci, ani jej doporučovat vlastním zákazníkům. Mentor má především být schopen odpovídat na praktické otázky ohledně práce na volné noze, styku se zákazníky, fakturace, úředních náležitostí, řešení pohledávek, atd. Pokud budou oba pracovat se stejnými jazyky, může třeba začínající překladatel ukázat svůj překlad mentorovi, jestliže si není jist, zda je to tak v pořádku, mentor jej může představit na večírku JTP, aby si tam nový kolega nepřipadal cizí a ostrčený. Funkce mentora není sice honorovaná, ale uvažujeme například o tom – až bude hotová nová databáze – že jeho profil může nést jakousi čestnou distinkci. Vyhledávač na nových webových stránkách ho může nabízet mezi prvními a další případné výhody.

Mentorem se může stát tlumočník nebo překladatel, jenž pracuje v oboru, alespoň pět let je členem JTP a má pocit, že nasbírané zkušenosti chce předat dál, aby pomohl kultivovat naše překladatelské prostředí. Mentem neboli světcem mentora se může stát tlumočník nebo překladatel, člen JTP, pracující v oboru méně než dva roky. Ten si taky může vybrat ze seznamu volných mentorů takového, jenž mu bude profesně, jazykově nebo geograficky nejbližší.

Bude to pro nás zcela nová zkušenost. Sami hledáme optimální řešení. Pokud máte jakékoli nápady, jak celý proces zkvalitnit, pište na obvyklou adresu jtp@jtpunion.org.

AMALAINE DIABOVÁ
předsedkyně JTP

Foto z obálky

V pátečním odpoledni, jež na letošních Jeronýmových dnech probíhalo opět v režii pražského zastoupení Evropské komise, Jan Faber uvádí profesora Andrewa Rothwella ze Swansea

University a jeho přednášku o práci s nástroji CAT a MT na literárním textu. Více z Jeronýmových dnů 2019 na str. 22.

NOVINKY

NAKLADATELSTVÍ ACADEMIA

Průvodce

Pod palbou hloubkařů

Útoky amerických a britských stíhacích letounů
na pozemní cíle v českých zemích v letech 1944 a 1945

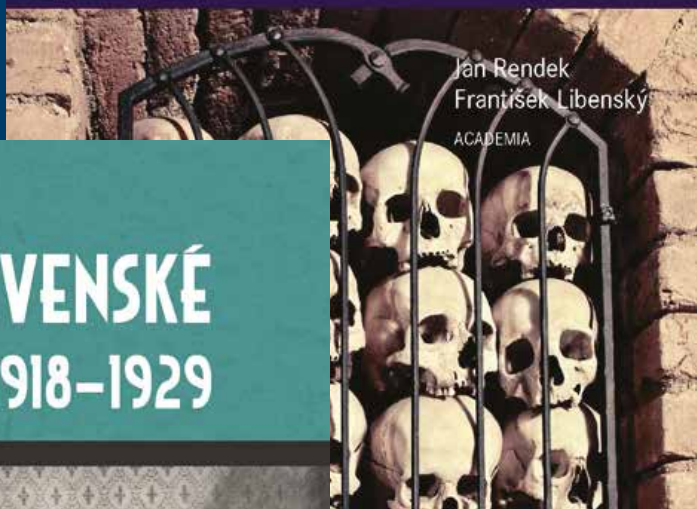

ACADEMIA

Průvodce

Kostnice v českých zemích

Ján Rendek
František Libenský
ACADEMIA

Radek Galaš

ČESKOSLOVENSKÉ ČETNICTVO 1918–1929

Academia

/edice PRVNÍ REPUBLIKA

Z translatologické bibliografie

Ivana Čeňková a kolektiv (2019). *Česká společnost 21. století se nedomluví s cizinci. Co na to říkají komunitní tlumočníci?* Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, ediční řada Varia, 164 s., ISBN 978-80-7308-936-8 (print), ISBN 978-80-7308-937-5 (online: pdf).

Téma této kolektivní monografie je bezesporu zajímavé a velmi aktuální, a to hned z několika důvodů. Zajímavé, protože komunitní tlumočení zůstávalo dlouho na okraji zájmu teoretického tlumočnického výzkumu, aktuální vzhledem k demografickým změnám, které souvisejí se současnou situací v oblasti migrace. Cílem komunitního tlumočení je umožnit osobám neovládajícím úřední jazyk země komunikaci s poskytovateli veřejných služeb a zajistit jim úplný a rovný přístup k systému práva, zdravotnictví, vzdělávání a sociálních služeb.

Ústav translatologie (ÚTRL) se výzkumu komunitního tlumočení věnuje přibližně od začátku tisíciletí. Autorka úvodní části monografie byla jednou z prvních, kdo se výzkumu komunitního tlumočení začal u nás systematicky věnovat. ÚTRL se tak její zásluhou stal pracovištěm, které se otázkám souvisejícím s komunitním tlumočením, a hlavně pak s přípravou komunitních tlumočnicků, věnuje. Ústav translatologie spolupracuje s řadou nevládních a neziskových organizací ve snaze zvýšit profesionalizaci komunitního tlumočení. Jak sama autorka upozorňuje v úvodní části monografie, nebyla zatím nalezena shoda, pokud jde o vymezení role a vnímání role komunitního tlumočnicka. A právě touto rolí a dalšími aspekty komunitního tlumočení se zabývají všechny čtyři magisterské diplomové práce, které ve zkrácené a upravené formě jsou součástí této kolektivní monografie.

Jiřina Holková ve své práci dochází k závěru, že názory na to, co

všechno spadá do role komunitního tlumočnicka, se různí. Vliv na to může mít celá řada faktorů. Cílem jejího výzkumu bylo zjistit, do jaké míry a jak se liší vnímání role tlumočnicka u klientů / respondentů v závislosti na těchto faktorech.

Kateřina Vávrová ve své práci popisuje situaci v oblasti komunitního tlumočení na základních školách v Praze. I ji zajímají názory klientů

(ředitelů škol a pedagogů) na to, jakou roli by měl komunitní tlumočnick plnit. Tato práce je o to cennější, že výzkum komunitního tlumočení v oblasti školství je i dnes velmi málo rozvinutý. Velmi zajímavá je i část věnující se dětem cizinců v roli tlumočnicků zprostředkovávajících komunikaci mezi rodiči/zástupci žáků a vedením školy. Práce obsahuje i cenná doporučení pro školní praxi.

Dita Štěpánková popisuje zajišťování komunikace v oblasti zdravotnictví. I v tomto případě jsou součástí práce doporučení pro praxi, která vyplývají z velmi pečlivě zpracovaného dotazníkového šetření.

Libor Nenutil si za téma své diplomové práce vybral komunitní tlumočení na úřadech práce v České republice. Jeho práce je jedním z výstupů projektu *Rozvoj poradenství poskytovaného úřady práce pro cizince*. Konkrétně se jednalo o zkušební využití komunitního tlumočení pro jednání s klienty. Na základě hloubkových rozhovorů s pracovníky úřadů práce a dotazníkového šetření mezi tlumočnický formuluje autor řadu doporučení pro všechny zúčastněné strany. Dochází k závěru, že mezi pracovníky úřadů práce je velmi malé povědomí o tom, co je komunitní tlumočení a co je úkolem tlumočnicka. Zdůrazňuje i význam komunitního tlumočení pro integrační proces.

Čerstvě vydaná (říjen 2019) kolektivní monografie je významným příspěvkem k výzkumu komunitního tlumočení. Její význam však spočívá i v tom, že mapuje situaci v různých oblastech veřejné správy, kde role komunitních tlumočnicků pro úspěšnou komunikaci s cizinci neovládajícími jazyk dané země je naprosto zásadní. Za mimořádně přínosnou považují i snahu editorky monografie zpřístupnit kvalitně zpracované diplomové práce širší veřejnosti. Monografie bude jistě velmi užitečná také pro další přípravu komunitních tlumočnicků i pro pochopení jejich nezastupitelné role ze strany uživatelů.

Publikace vyšla u příležitosti 55. výročí založení vysokoškolského oboru překladatelství a tlumočnictví v Praze (v akademickém roce 1963/1964).

PHDR. JANA REJŠKOVÁ
konferenční tlumočnice a VŠ pedagog

Kolektivní monografii je možno zakoupit ve fakultním obchodě FF UK.

Kniha:

https://e-shop.ff.cuni.cz/knihy/monografie/ceska_spolecnost_21_stoleti_se_nedomluvi_s_cizinci_co_na_to_rikaji_komunitni_tlumocnici_-1829

E-kniha (PDF):

https://e-shop.ff.cuni.cz/e_knihy/e_publikace/ceska_spolecnost_21_stoleti_se_nedomluvi_s_cizinci_co_na_to_rikaji_komunitni_tlumocnici_pdf_-1901

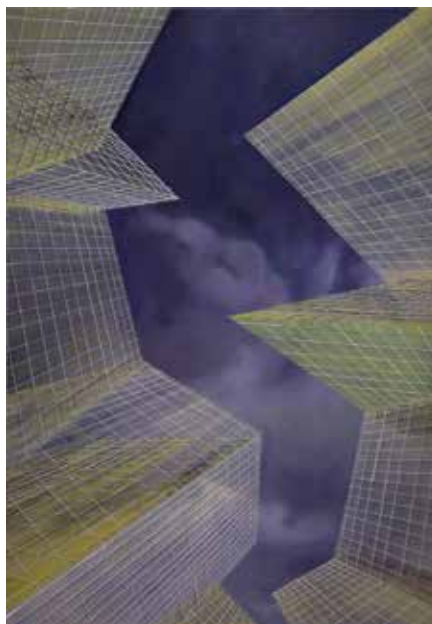
Babel, časopis Mezinárodní federace překladatelů FIT, roč. 65, č. 1, 2018. ISSN 0521-9744.

První číslo časopisu Babel z roku 2019 obsahuje celkem sedm odborných článků, které se věnují řadě aspektů procesu překladu a tlumočení. Postupně si je projdeme.

V první stati autorky *Lucía Ruíz Rosendo* a *María Cecilia Galván* ze Ženevské univerzity, z Fakulty překladu a tlumočení (FTI) představují výsledky své experimentální studie, jež porovnává simultánní tlumočení 6 zkušených tlumočnicků a 11 tlumočnických nováčků. Jejich cílem je zjistit, jaký dopad na jejich výkon má stoupající a klesající rychlost výchozího projevu na odborné (lékařské) téma. Jako závislé proměnné si zvolily časový posuv a preciznost předané informace v cílovém jazyce, tj. tlumočení. Tlumočilo se z angličtiny do španělštiny (jazyk A tlumočnicků). Výchozí projev byl rozdělen do tří částí. První a třetí část byly proneseny přiměřeně rychle, prostřední úsek naopak velmi rychle. Badatelky analyzovaly celkem 12 segmentů, které hodnotilo pět nezávislých hodnotitelů (dva tlumočníci a tři lékaři). Výsledky ukázaly, že vyšší rychlost v podstatě nijak neovlivnila délku časového posuvu a že nejsou žádné statisticky významné rozdíly mezi časovým posuvem zkušených a začínajících tlumočnicků. Výsledky rovněž prokázaly, že vyšší rychlost řečníka má negativní dopad na přesnost převodu, a to u obou skupin tlumočnicků.

Ve druhé stati, jejíž autorkou je *Jungmin Hong* z Ewha Womans Univerzity, z institutu pro překladatele a tlumočníky v Jižní Koreji, si přečteme o paratextové viditelnosti překladatelů, kteří se věnují překládání zpráv a aktuálního zpravodajství, a jejichž identita je naznačena uvedením jejich jména či značky tak, aby bylo zřejmé, jaké je jejich postavení v daném médiu. Autorka proto zkoumá, zda je identita překladatelů zveřejňována, pokud ano, tak jak je uváděna, jak je viditelná atd. Paralelně analyzuje i zveřejňování jmen autorů výchozích textů. Výsledky jejího výzkumu ukazují, že i když více než polovina mediálních agentur (z celkového počtu 11) nějak identitu překladatele uvádí, tak celé jméno figuruje pouze u dvou z nich a navíc dá dosti práce jméno překladatele někde na konci textu vůbec najít. To je velký

rozdílný oproti samotným autorům překládaných článků – novinářů či jiných spolupracovníků redakce – jejichž jméno je velmi viditelné a detailně vždy uvedeno. Autorka z toho vyvozuje, že média tímto znevažují úlohu překladatele, což může negativně ovlivňovat i celkový pohled na tuto profesi. Třetí příspěvek od *Hameda Ghessimi* z Islamic Azad univerzity v Tabrizu v provincii Východní Azerbajdžán (Írán) se zajímá o to, jak konkrétně jedna agentura marxistických islámských překladatelů svými překlady, kdy se opírala o sociologické a filozofické myšlení francouzského sociologa Pierra Bourdieu (zejména o pojmy: *habitus*,

kapitál a třída), ovlivňovala nové znalosti a moderní smýšlení v íránské společnosti v 60. a 70. letech minulého století, kdy stát byl ovládán monarchistických režimem.

Ve čtvrtém článku *Bruno Echaury Galván* z univerzity ve španělském městě Alcalá porovnává různé ilustrace v knize *Jakub a obří broskev* od Roalda Dahla a to z pohledu překladatele a ilustrátora ve dvou různých vydáních. Dospívá k názoru, že ilustrátor se inspiroval konkrétním překladem a že to má vliv i na jeho práci.

Pátá stať od *Petara Božoviće* z univerzity v Černé Hoře se prostřednictvím empirického výzkumu věnuje

tomu, jak je audiovizuálním překlad (TAV) přijímán publikem, jelikož podle názoru autora je tato oblast značně opomíjena. Většinou se badatelé zaměřují na specifika audiovizuálního překladu, či na TAV jako produkt, ale nezajímají se o finální příjemce tohoto druhu překladu. Podle něj je důležité vědět, jaká jsou jejich očekávání a preference, a proto uskutečnil rozsáhlé dotazníkové šetření mezi studenty dvou černohorských univerzit (136 studentů), aby zjistil, že očekávání jsou velmi rozdílná a že je při titulování nutno brát v úvahu konečného příjemce a jeho kulturní zázemí.

Šestý článek od *Liang Linxin* a *Xu Mingwu* z Huazhong University of Science and Technology (HUST) v čínském městě Wu-Chan se zamýšlí nad různými překlady některých pojmů a výrazů z čínštiny do angličtiny. Jako výchozí materiál si zvolili publikaci od Si Ťin-pchinga *The Governance of China*, kde se zaměřili na 401 slov a vět a vysledovali na nich sedm různých překladatelských postupů. Jelikož kniha vyšla v angličtině v celkem 20 státech a byla přeložena vždy jinými překladateli, autoři proto analyzovali i frekvenci používání těchto vybraných pojmů a pracují přitom metodou statistické korpusové analýzy.

Poslední příspěvek od *Marí-Te-resy Ortego-Antón* (Universidad de Valladolid, Soria, Španělsko) a *Janine Pimentel* z univerzity v Rio de Janeiro se zabývá terminologií používanou na sociálních sítích. Vzhledem k tomu, že většina sociálních sítí se šíří z anglofonního prostředí, vzniká zde potřeba, aby se uživatelé z jiných jazykových a kulturních oblastí (pokud nepřevezmou anglické pojmy) měli možnost vyjadřovat i ve svém vlastním jazyce. Autorky podrobně analyzovaly korpus vytvořený z novinových článků, jež se věnují právě sociálním sítím (*Facebook* a *WhatsApp*), a jež byly publikovány v angličtině, španělštině a brazilské portugalštině. Zkoumaly, jak o těchto sítích píší novináři v jednotlivých médiích a jazycích a jak koncepty a terminologii sociálních sítí převádějí. Autorky konstatují, že se při překladu novináři uchylují zejména ke kalkům, výpůjčkám a parafrázování, pokud neexistuje přímý ekvivalent v cílovém jazyce.

IVANA ČEŇKOVÁ
ÚTRL FF UK

Nová tlumočnická učebna pro Ústav translatoologie FF UK

**Máme radost a chceme se o ni
podělit s ostatními**

Rekonstruovaná, respektive zcela **nová** tlumočnická laboratoř č. 310 pro Ústav translatoologie v hlavní budově Filozofické fakulty Univerzity Karlovy na náměstí Jana Palacha 2 byla právě uvedena do provozu a v pondělí 18. listopadu se v ní konala první výuka simultánního tlumočení.

Původní tlumočnická učebna zde fungovala od roku 1992, kdy jsme její kompletní vybavení (kabiny i tlumočnickou techniku od firmy Televic, tehdy ještě analogovou) získali díky evropskému projektu, jenž koordinoval bruselský tlumočnický institut ILMH.

Původní laboratoř (foto Ivana Čeňkové)

Laboratoř jsme průběžně inovovali, upravovali a dovybavovali z peněz několika evropských a českých (ministerstev i fakultních) grantů, z vlastních zdrojů, ale také zejména díky spolupráci a nadšení techniků z Laboratoře výpočetní techniky FF UK, především kolegy Tomáše Vrby. Takže nakonec jsme zde měli jak nezbytný internet, tak i počítače ve všech šesti tlumočnických kabinách, videokonferenční zařízení, dataprojektor, přídavné monitory, ale i nové židle, koberec a spoustu tehdy jediných existujících nosičů – stovky audio a videokazet, jež studenti využívali při samostudiu. Ale technický pokrok šel dál a bylo zřejmé, že naše stará dobrá 310 je už dávno za svým zeminem a bude potřeba začít přemýšlet, kde a jak získat finanční prostředky pro její kompletní rekonstrukci.

V roce 2015 se na nás obrátilo vedení FF s informací, že by bylo možné provést rekonstrukci této tlumočnické laboratoře v rámci Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání, spolufinancovaného z Evropských strukturálních a investičních fondů, pokud se ovšem podaří tento projekt na „Rekonstrukci velkých poslucháren FFUK v Praze“ získat. Podařilo se. A tak i naše tlumočnická laboratoř přišla na řadu, ač teprve letos na jaře 2019.

Koncem května se stavební firma pustila do bouracích prací a já nevěřila, že se do podzimu stihne vše úspěšně dokončit a my budeme moci začít v zimním semestru učit ve zcela nové, moderní tlumočnické učebně odpovídající potřebám a požadavkům 21. století.

Vybouráno (foto Ivana Čeňková)

Menší skluz, zejména při montáži veškeré techniky, opravdu nastal, ale nyní je již vše hotovo a zcela funkční. Máme šest prostorných prosklených kabin – pro celkem 12 tlumočnicků. Nyní jsou však nyní umístěny proti sobě (viz fotografie) a jsou vybavené tlumočnickou technikou Bosch, v každé je počítač s připojením na internet, zásuvky s možností zapojení vlastního notebooku či jiného přídatného zařízení, s ergonomickými židlemi, stropním osvětlením i stolní lampou, ale i s možností spuštění zcela bezhlučného větrání. Mimochodem v celé učebně funguje vzduchotechnika,

ale také klimatizace. Na oknech jsou automaticky ovladatelné žaluzie, před kabinami jsou ve tvaru U sestaveny stolky pro 18 „delegátů“/studentů, kteří mají k dispozici mikrofony a sluchátka umožňující souběžný poslech dvou kanálů (tj. originálu, ať už řečníka či nahrávku z počítače, internetu, USB, z videokonference, externího zařízení apod. do jednoho ucha, a tlumočnicka ze zvolené kabiny do druhého ucha). Tuto možnost využijeme především během zkoušek, ale vyučující takto poslouchají a hodnotí v podstatě při každé výuce simultánního tlumočení.

Nová laboratoř (foto Martin Hundák, FF UK)

Nová laboratoř (foto Martin Hundák, FF UK)

Na velkém učitelském stole je umístěna videokamera, počítač, monitor, zásuvky na přípojná zařízení, digitální displej pro ovládání veškeré techniky v učebně a pro výběr zdroje, (PC, mikrofon, video, USB, kamera či další externí zdroj) monitor, s možností nahrávání výkonu studentů ze všech kabin do učitelského počítače.

Vše se ovládá pomocí čipu či karty a zpočátku je pochopitelně nutné se naučit s tím pracovat. Vzhledem k tomu, že i v dalších rekonstruovaných posluchárnách naší fakulty je také instalováno videokonferenční

zařízení, je dle sdělení techniků možné propojit se s jinou posluchárnou, kde třeba právě přednáší nějaký zahraniční profesor, expert či host a studenti v kabinách ho mohou v rámci výuky tlumočit. Naše učebna se dá propojit i s velkou aulou, a pokud se tam bude konat vícejazyčná mezinárodní akademická akce, tak je možné profesionální simultánní tlumočení pro posluchače zajistit právě z kabin naší tlumočnické laboratoře, pokud účastníci dostanou k dispozici sluchátka a nastaví si příslušný kanál se svým jazykem. Tlumočníci budou mít kamerou snímáný

pohled do auly a na řečníka přenášený na tři velké monitory a plátno umístěné v tlumočnické laboratoři tak, aby na ně ze všech kabin dobře viděli.

Jsem přesvědčená, že se našim studentům bude v nové tlumočnické laboratoři výuka simultánního tlumočení líbit a že se budou na tuto výuku vždy těšit.

Rovněž doufám, že ji budeme moci předvést i dalším zájemcům v rámci tlumočnických kurzů pro veřejnost.

PROF. PHDR. IVANA ČEŇKOVÁ, CSC.
garant Mgr. studijního oboru Tlumočnictví
Ústav translatologie FF UK

Soudní tlumočení a překlad na půdě Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR

foto 1 H. Marciniak

Věříme, že většina aktivních tlumočnicků a překladatelů zaznamenala, že v letošním roce vznikla společná pracovní skupina soudních tlumočnicků a překladatelů, sdružující všechna relevantní profesní sdružení a organizace, včetně akademických pracovišť, které všechny společně usilují o prosazení změn v legislativní úpravě soudního tlumočení a překladu. V tomto článku bychom chtěli vysvětlit, v jakém kontextu tato pracovní skupina vznikla a jaké byly její první kroky.

Soudní tlumočení je na českém trhu popelkou. Odměny za překlad jsou výrazně nižší než u běžného komerčního překladu, u komerčního tlumočení je rozdíl dokonce několikanásobný. Efektivní míra zdanění příjmů ze soudní činnosti je navíc vyšší než u komerčního překladu, protože soudní tlumočníci uplatňují nižší výdajový paušál ve výši 40 %. Soudní tlumočení tedy není oblast, která by se těšila velkému zájmu, a nedostatečné finanční ohodnocení je jenom jedním z faktorů, který překladatele a tlumočníky od

získání příslušného oprávnění odráží. Abychom pochopili, proč tomu tak je, je nutné si nejdříve říct, jak tato oblast funguje.

Zatímco překladatelství a tlumočnictví je volná živnost a většina komerčních tlumočnicků a překladatelů podniká na základě živnostenského oprávnění, kde nemusí prokazovat žádnou kvalifikaci, výkon činnosti soudního tlumočníka je podnikání podle zvláštních předpisů, které upravují nejen požadavky na odbornou způsobilost, ale i správní a trestní odpovědnost tlumočnicků.

foto 2 P. Kautský

Samostatná právní úprava vznikla již v roce 1949, kdy se Československo zařadilo mezi země, které vyhotovení překladů a tlumočení pro potřeby řízení před orgány veřejné moci regulují. Zákon č. 167/1949 Sb., o stálých přísedících znalcích a tlumočnících, čítal pouhých 28 paragrafů a zaměřoval se na regulaci a dohled nad činností znalců a tlumočnicků. Obsahoval zvláštní ustanovení pro stálé přísedící tlumočnicků, kde za zmínku stojí například to, že doložka požívala veřejné víry, nebo to, že stálí přísedící tlumočníci byli oprávněni na základě zmocnění krajského soudu ověřovat správnost opisů listin sepsaných v cizí řeči. Na znalce a tlumočnicků nahlížel jako na nestranné a institucionálně nezávislé osoby evidované na seznamu vedeném krajským soudem. Po deseti letech ale byl přijat zákon č. 47/1959 Sb., o úpravě právních poměrů znalců a tlumočnicků, který tento pohled změnil. Jako tlumočníci byli označeni způsobilí pracovníci jazykových a hospodářských škol s důrazem nejen na potřebné odborné, ale i politické znalosti. Příslušnou problematiku řešili v rámci svých pracovních úkolů. Toto řešení se neujalo a v roce 1967 se zákonodárce vrátil k původní koncepci evidence nezávislých osob z roku 1949.

V současné době upravují činnost soudních tlumočnicků zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, vyhláška č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, a instrukce č. 8/2017 Ministerstva spravedlnosti ČR o správním řízení ve věcech znalců a tlumočnicků.

Trestní odpovědnost tlumočnicků je upravena v § 347 trestního zákoníku. Křivého tlumočení se dopustí tlumočnick, který nesprávně, hrubě zkresleně nebo neúplně tlumočí nebo písemně překládá v řízení před orgánem veřejné moci. Může být potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti. Jestliže je orgánem veřejné moci soud nebo mezinárodní soudní orgán, orgán činný v trestním řízení anebo vyšetřovací komise Poslanecké sněmovny, zvyšuje se sazba trestu odnětí svobody na šest měsíců až tři léta. Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude tlumočnick potrestán tehdy, pokud svým jednáním spáchá značnou škodu (nejméně 500 000 Kč) nebo pokud to učiní s úmyslem jiného vážné poškodit v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu.

Činnost soudních tlumočnicků tedy dnes upravuje zákon přijatý v roce 1967. Sice byl několikrát novelizován, ale jde o jeden z nejstarších platných právních předpisů v České republice, který vznikl v jiných společenských poměrech a je v odborných kruzích považován za zastaralý.

Profesní organizace Komora soudních tlumočnicků České republiky, z. s., vznikla v roce 1996. Jedním z jejích cílů je podílet se na vypracovávání a projednávání návrhů právních předpisů týkajících se soudních tlumočnicků. Od samého počátku KST ČR usiluje o oddělení tlumočnicků od znalců a vznik samostatného zákona. V roce 2009 vypracovala vlastní návrh, který

neprošel celým legislativním procesem.

Ačkoli KST ČR obsahuje ve svém názvu označení „soudní tlumočnick“, zákon tento pojem nezná a hovoří o „tlumočnickovi“ a „tlumočnickém úkonu“, který může být proveden v písemné nebo ústní podobě. Z toho vyplývá, že současní tlumočníci jak tlumočí, tak překládají. Očekává se od nich i to, že budou tlumočit a překládat jak do českého, tak do cizího jazyka.

Na seznamu vedeném Ministerstvem spravedlnosti je v současné chvíli zapsáno přes tři tisíce tlumočnicků, i když je zřejmé, že pro značnou část zapsaných tlumočnicků nepředstavují soudní tlumočení a překlad hlavní náplň činnosti. Na rozdíl od jiných regulovaných profesí, například daňových poradců, autorizovaných inženýrů, patentových zástupců nebo advokátů, nemají tlumočníci profesní komoru s povinným členstvím, která by vykonávala stavovskou samosprávu a garantovala podmínky výkonu činnosti.

Za této situace, kdy tlumočníci nemají jeden subjekt, který by zastupoval jejich zájmy a byl povinným přípočinkovým místem, došlo v roce 2019 k výraznému posunu snah o novelizaci stávající úpravy z roku 1967 a na jaře schválila Poslanecká sněmovna ve třetím čtení vládní návrh samostatného nového zákona o soudních tlumočnících a soudních překladatelích.

Díky tomu, že stávající soudní tlumočníci nejsou sdruženi do jedné stavovské organizace, dozvídali se o obsahu návrhu zákona postupně. Ačkoli oddělení tlumočnicků od

překladatelů nebo zavedení možnosti odevzdání překladu v elektronické podobě hodnotili pozitivně, s řadou dalších novinek nesouhlasili. Tato nevole vedla ke vzniku iniciativy Za lepší zákon o soudních tlumočnících a soudních překladatelích. Toto neformální uskupení soudních tlumočnicků si kladlo za cíl informovat odbornou veřejnost a upozornit zákonodárce na úskalí nového návrhu.

Jako svůj primární komunikační kanál zvolila iniciativa Facebook, kde její stránka Za lepší zákon o soudních tlumočnících a soudních překladatelích má v současné chvíli 498 sledujících. Jak na této stránce, tak v médiích se zástupci iniciativy snažili poukázat na problematiku místa v návrhu zákona. Iniciativa vznikla v okamžiku, kdy o návrhu měl hlasovat Senát, proto v první fázi oslovila senátory dopisem, kde poukázala na to, že návrh tlumočnického zákona kopíruje zákon o znalcích, a upozornila na zásadní rozdíl mezi tlumočnickými a znalci. Zdůraznila odlišnost jejich procesního postavení i to, že znalec není samostatná plnohodnotná profese, zatímco tlumočnická ano.

Jako hlavní problémy pak uvedla zejména nemožnost odmítnutí úkonu z důvodů jiných, než jsou vážné zdravotní, vážné rodinné důvody a mimořádné a neočekávané pracovní povinnosti, které neumožňují provést úkon řádně a včas. Nevhodnost tohoto výčtu v dalších fázích byla rozpracována podrobněji s poukázáním na to, že nezohledňuje zcela běžné životní situace, jako je nedostatek odborných znalostí, řádná dovolená, kolize s jiným závazkem nebo současný psychologický nebo fyzický stav, a staví tlumočníky a překladatele do svým způsobem pseudozaměstnanického poměru, aniž by přitom požívali ochrany garantované zákonem práce.

Velmi problematickým bodem návrhu zákona je i rozšíření katalogu sankcí a zvýšení maximální

hranice pokut až na 500 000 Kč a nová povinnost archivace, za jejíž nedodržení lze uložit pokutu ve výši až 500 000 Kč.

Senát sloučil rozpravu k návrhu značného a tlumočnického zákona a oba tyto návrhy zamítl. O jejich dalším osudu měla opět a naposledy rozhodovat Poslanecká sněmovna. Na pořad jednání se tlumočnický zákon dostal dne 10. září 2019.

Tlumočníci sdružení v iniciativě jsou členy různých organizací, například Komory soudních tlumočnicků, Jednoty tlumočnicků a překladatelů, ASKOTu, někteří stojí zcela mimo jakékoli organizace, a proto si od počátku uvědomovali, že pro úspěch jednání s Ministerstvem spravedlnosti, které je předkladatelem návrhu, a se zákonodárci, kteří o jeho osudu rozhodují, je zcela zásadní tlumočnický propojit, nabídnout jednoho silného partnera a vytvořit platformu pro spolupráci jednotlivých organizací.

Myšlenka vzniku pracovní skupiny zazněla na půdě Senátu Parlamentu ČR, kde také došlo k navázání spolupráce se zástupci tlumočnicků českého znakového jazyka – Českou komorou tlumočnicků znakového jazyka a Svazem neslyšících a nedoslýchavých osob v ČR, protože právní úprava soudního tlumočení se vztahuje i na ně. Tlumočníci znakového jazyka přitom opakovaně poukazují na to, že jejich činnost má mnohdy povahu sociální služby a jejich počty jsou již dnes nedostačující.

Pracovní skupina byla ustavena v srpnu roku 2019 ve složení: KST ČR, JTP, ASKOT, ČKTZJ, SNNOČR, EULITA a iniciativa Za lepší zákon o soudních tlumočnících a soudních překladatelích. Řada členů pracovní skupiny stojí mimo organizace a ve skupině jsou zastoupena i dvě akademická pracoviště, Ústav translologie FF UK a Univerzita Palackého v Olomouci.

Před projednáváním návrhu vráceného Senátem pracovní skupina zaslala všem poslancům své stanovisko, v němž upozornila, že přijetí návrhu by vedlo k opačnému výsledku, než jaký byl deklarován v důvodové zprávě, tedy stabilizovat a zkvalitnit tlumočnickou činnost, a také na to, že tlumočníci zákon v tomto znění všeobecně odmítají, protože několik málo pozitiv, která obsahuje, zdaleka nevyváží negativa. Po několikahodinové rozpravě bylo projednávání na dva měsíce přerušeno, aby se vypracoval návrh novely, která by vyřešila hlavní námitky odborné veřejnosti. Následně vypracovala pracovní skupina své komplexní připomínky, které byly předloženy Ministerstvu spravedlnosti a poslankyním prof. JUDr. Heleně Válkové, CSc., a PhDr. Olze Richterové, PhD., které proces vyjednávání podpořily (foto 1). Připomínky odborné skupiny jsou zveřejněny například na webových stránkách KST ČR. Následovala série jednání a dne 2. listopadu 2019 v rámci Jeronýmových dnů (foto 2) se společně prezentace situace kolem nové

legislativy zúčastnil i náměstek ministryně spravedlnosti JUDr. Jeroným Tejc, který ocenil to, že v podobě pracovní skupiny nabídli tlumočníci partnera k jednání, a potvrdil závazek novelizace a spolupráce s pracovní skupinou soudních tlumočnicků na tvorbě prováděcích předpisů.

MGR. INA MAERTENS,
členka iniciativy Za lepší zákon o soudních tlumočnících a soudních překladatelích, KST ČR a ASKOT

foto P. Kautský

Záznam z prezentace pracovní skupiny na Jeronýmových dnech můžete zhlédnout zde:

www.jtpunion.org/K-profesi/Prednasky-z-Jeronymovych-dnu/Nova-sance-nebo-novy-problem-%E2%80%93-k-aktualni-situaci

Co se dělo dále?

Přehled následujícího vývoje byl 2. prosince 2019
vyvěšen na stránkách iniciativy **Za lepší zákon**
o soudních tlumočnících a překladatelích, odkud
jej s dovolením doslovně přetiskujeme.

TLUMOČNICKÝ ZÁKON TENTO TÝDEN OPĚT ZAMÍŘÍ DO SNĚMOVNY

- V září se dostal senátem vetovaný návrh tlumočnického zákona na pořad jednání 34. schůze sněmovny.
- Výsledkem rozpravy, kde vystoupili poslanci různých parlamentních klubů Olga Richterová, Martin Baxa, Vlastimil Válek, Jakub Michálek, Zdeněk Ondráček či Dominik Feri s kritikou návrhu a žádali jeho zásadní úpravy, bylo legislativně neobvyklé řešení, spočívající v přerušení projednávání návrhu zákona na dva měsíce s tím, že v mezidobí bude vypracován návrh novely, zohledňující hlavní výhrady odborné veřejnosti.
- Pracovní skupina vypracovala detailní připomínky k návrhu zákona včetně odůvodnění navrhovaných změn, které předložila Ministerstvu spravedlnosti.
- V průběhu dvou měsíců se poslanecy Helena Válková a Olga Richterová účastnily intenzivních jednání

s pracovní skupinou soudních tlumočnicků a MSP, která vyústila v paragrafované znění návrhu novely.

- Náместek ministryně spravedlnosti Jeroným Tejc se počátkem listopadu zúčastnil Jeronýmových dnů, kde tlumočnickům přislíbil, že novela bude přijata a MSP bude na souvisejících prováděcích vyhláškách s pracovní skupinou soudních tlumočnicků dále spolupracovat.
- V týdnu od 2. prosince je na program schůze sněmovny opět zařazen senátem vrácený návrh zákona, jehož podoba je pro tlumočníky nepřijatelná. Pokud však má proběhnout hlasování o připravené novele, musí být nejprve přijat zákon, jenž má být dotčen novelou.
- Technicky v tuto chvíli patrně neexistuje jiná možnost, než tento nevyhovující návrh zákona schválit a současně zahájit projednávání jeho novely, jelikož v září sněmovna přijala ve 3. čtení zákon o znalcích, který obsahuje ustanovení o zrušení současného zákona

o znalcích a tlumočnících ke konci roku 2020. Tento zákon byl již podepsán prezidentem. Tlumočníci by se tak ocitli v právním vakuu.

- Novela tlumočnického zákona byla 29. listopadu zaevidována v elektronickém systému poslanecké sněmovny jako sněmovní tisk 663. S jejím zněním se můžete seznámit zde: www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=663&CT1=0
- Velký význam pro nás má, že se k návrhu novely přihlásili a společně jej předkládají zástupci všech poslaneckých klubů, Helena Válková (ANO), Olga Richterová, Jakub Michálek (Česká pirátská strana), Marek Výborný (KDU-ČSL), Roman Sklenák (ČSSD), Martin Baxa (ODS), Zdeněk Ondráček (KSČM), Helena Langšádlová (TOP 09), Věra Kovářová Železná (STAN), Jana Levová (SPD).
- Děkujeme všem, díky nimž se podařilo najít řešení, které z legislativního hlediska není úplně standardní, ale slibuje možnou nápravu ve velmi krátké době.

Došlo po uzávěrce:

Nový zákon o soudních tlumočnících a překladatelích byl 3. prosince 2019 schválen Poslaneckou sněmovnou ČR **v původním znění**. Brzy bude následovat novela tohoto zákona, která by měla zohlednit některé zásadní připomínky Pracovní skupiny soudních tlumočnicků.

Zpráva z Vídně

O prvním říjnovém víkendu se ve Vídni konala velká akce. Sesterská organizace UNIVERSITAS slavila 65 let své existence, dále se konalo výroční zasedání evropského regionálního centra Mezinárodní federace překladatelů FIT-Europe a konečně proběhlo i první celosvětové zasedání předsedů členských organizací FIT.

Hned na úvod si musím nasypat trochu popela na hlavu. Podobně jako kolegové, kteří říkají, že ta JTP je k ničemu a nic nedělá, protože nečtou ToP ani Zpravodaje_JTP, podobně jako si občané stěžují, že nemají informace o plánech své radnice, protože na setkání se zastupiteli nechodí a místní plátky nečtou, i já jsem už řadu let přezíravě tvrdila, že členství ve FIT je celkem k ničemu, že je to jen prostředek k tomu, aby byla překladatelská organizace tak říkajíc na mapě světa. Jejich bulletiny jsem nečetla a na schůzce nejezdila.

Oč bylo moje překvapení větší, když jsem dorazila do Vídně (přece

jen nejít k sousedům, když mě třikrát zvali a mám čas, by bylo ignorantství) a zjistila, co všechno FIT Europe dělá a čím vším se můžeme inspirovat. V loňském roce během zasedání FIT-Europe v Haagu proběhl brainstorming, z něž vzešla řada nápadů, co by FIT mohl pro svoje členské organizace udělat a z toho vyplynul plán práce, jehož výsledky nám byly ve Vídni prezentovány.

K jednotlivým tématům se ještě budu vracet v budoucnu, ale zatím poreferuji aspoň částečně o tom, co mě zaujalo nejvíce. Některé členské organizace, zvláště ty veliké s velkými rozpočty, věnují částky v řádu desítek tisíc eur na PR. Rakušané si platí polepy na městských autobusech a billboardy v metru v rámci osvětové kampaně o tom, co všechno je překlad a jaká jsou jeho úskalí. Menší a méně bohaté organizace musí prostředky věnovat prioritně na činnost a pak na PR nezbyvá. Proto FIT-Europe zadal profesionálnímu grafickému studiu zakázku na deset různých plakátů, jež budou

moci členské organizace volně použít k vlastní propagaci, případně je za určitých podmínek nabídnout vlastním členům k jejich propagaci na webu. Každá jazyková oblast se má domluvit na jednotném heslu, které pak doplní různými prohlášeními. Pro nás to znamená domluvit se s ASKOTem (jediná další česká členská organizace ve FIT) a vymyslet společné české heslo.

Dalším tématem bylo celoživotní vzdělávání. Jak už mnohokrát zaznělo, některé členské organizace (osvědčilo se nám to především ve styku s německými kolegy, ale nabízejí to na bázi reciprocity i jiné) poskytují členům sesterských organizací ve FIT slevy na úrovni slev pro vlastní členy. V zemích, kde mají systém povinného vzdělávání pro tlumočníky a překladatele, jsou přidělovány jednotlivým školením kredity. Mohli bychom o systému kreditů uvažovat i v rámci JTP, především proto, aby naše kurzy mohly být započteny účastníkům ze sesterských organizací.

Vzhledem k velikému počtu otázek k dané problematice další akcí,

kteřou pořádal FIT Europe od 22. do 24. listopadu 2019 v Bonnu, byla konference na téma GDPR.

V loňském roce uspořádal FIT Europe spolu s DGT Evropské Komise velkou konferenci v Athénách na téma tlumočení v krizových podmínkách, zaměřenou především na problematiku tlumočení v uprchlických táborech, válečných konfliktech a nejen tam, na níž hovořili mimo jiné zástupci UNHCR, Rady Evropy a dalších mezinárodních organizací a kromě přítomných ji

sledovalo pět stovek dalších účastníků on-line.

Tolik hlavní body ze zprávy o činnosti FIT-Europe. Další den proběhla výměna zkušeností předsedů členských organizací. Sešlo se nás šedesát z celého světa a padlo mnoho inspirativních nápadů, k nimž se vrátím zase někdy příště. Až na určitá specifika exotičtějších zemí (jako třeba nutnost tisknout soudní překlady na bezpečnostní papír z důvodu častého padělání, nebo tlumočení domorodých jazyků, jež se

u nás příliš nevyskytuje) většina se nás shodla na podobných problémech a někteří k nim přistoupili s velkou kreativitou.

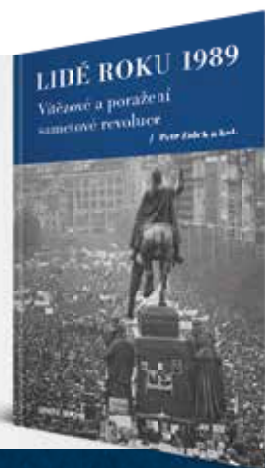
Jakkoli pojmy jako networking a výměna osvědčené praxe působí jako klišé, nelze než říci – díky za ně. Doufám, že se nám podaří něco nového a zajímavého uvést do praxe i u nás.

AMALAINE DIABOVÁ

tlumočnice a překladatelka
předsedkyně JTP

To jsou ale paradoxy...

LIDÉ ROKU 1989

Petr Zídek a kol.

Kniha Lidé roku 1989 vychází ze stejnojmenného seriálu Lidových novin. Představuje životní příběhy více než třiceti aktérů sametové revoluce, ať již patřili mezi vítěze, nebo poražené.

100x VÁCLAV HAVEL

Pavel Kosatík

100 slavných i méně známých, ale důležitých výroků Václava Havla. Vět, které vstoupily do dějin a o kterých má smysl přemýšlet i dnes. Čítanka Havlových výroků s komentářem a výkladem, která Václava Havla přibližuje dnešním čtenářům.

VABANK

Michael Kocáb

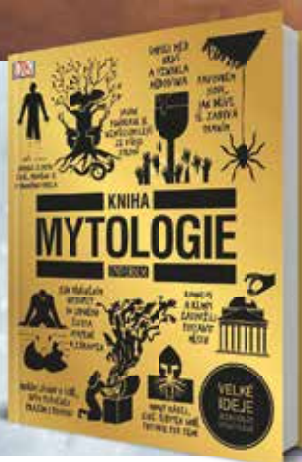
Michael Kocáb popisuje všechna zásadní jednání s komunistickými vládci, s generalitou československé i sovětské armády, se sovětskou stranou včetně zástupců KGB, která vedl či se jich účastnil za iniciativu MOST nebo Občanské fórum. V druhé části knihy pak vzpomíná na svoje působení ve Sněmovně lidu a odsun Sovětských vojsk.

DĚJINY ČESKOSLOVENSKÝCH LEGIÍ V DATECH

Jiří Fidler

První ucelené dějiny českých legií, které doposud nebyly do takové míry zpracovány. Renomovaný historik Jiří Fidler díky svému archivnímu výzkumu získal zevrubný materiál, který je doprovázen více než třemi sty unikátními fotografiemi.

KNIHA MYTOLOGIE

Další titul ze série přehledových oborových publikací představuje zasvěcený úvod do studia mytologií, stejně jako materiál pro pokročilejší zájemce o tento obor, a nepochybně zaujme i všechny milovníky vyprávěčského umění a skvělých příběhů.

Cena Josefa Jungmanna

Přítomné vítá předsedkyně Obce překladatelů Hana Linhartová.

Cena Josefa Jungmanna za nejlepší překlad uplynulého roku patří k nejvýznamnějším akcím Obce překladatelů. Má více než čtvrtstoletí trvající tradici a je v ČR nejstarší soutěží oceňující literární překladatele. Na Cenu Josefa Jungmanna navrhuji každoročně nakladatelé a jiné právnické či fyzické osoby desítky překladových titulů, které posléze posuzuje porota OP. Ta srovnává český text zevrubně s originálem, zvažuje způsoby řešení, pro něž se překladatel daného textu rozhodl, hodnotí výsledný text jak z hlediska jazykového, tak z hlediska překladatelových znalostí reálií a schopnosti vybrat pro překlad odpovídající jazykovou vrstvu. Nejvýraznější překladatelský počín oceňuje Cenou Josefa Jungmanna, vybraným překladům uděluje tvůrčí ocenění. Výsledky Ceny Josefa Jungmanna i rozhovory s laureáty jsou uveřejňovány v celostátních médiích i odborném tisku. Nejpodrobněji o soutěži informují samozřejmě webové stránky OP, na nichž naleznete také písemná zdůvodnění rozhodnutí poroty. Cena

Josefa Jungmanna je udělována vždy kolem 30. září u příležitosti svátku sv. Jeronýma, patrona překladatelů.

Letos byla **Cena Josefa Jungmanna za nejlepší překlad roku 2018** vyhlášena 8. října 2019 v prostorách pražského Goethe-Institutu a byla udělena **Vladimíru Medkovi** za překlad ze španělštiny: Antonio Muñoz Molina *Polský jezdec (Leda)*.

Do Síně slávy byla uvedena anglistka **Jarmila Emmerová**.

Robertu Roreitnerovi bylo ředáno **Stipendium Hany Žantovské** (donátorů Ireny Murray Žantovské a Michela Žantovského) na překlad Pindarových Pýthijských zpěvů z klasické řečtiny (vydá Academia).

Krameriův vinš za dlouholetou režii pořadů o literárním překladu a překladatelích převzala **Hana Kofránková**.

Projev předsedy poroty Václava Jamka

Dámy a pánové, velezácná překladatelská esá (která nemusím přechylovat, protože jste rodu středního), vy, kdo milujete dobré čtení, i vy, kdo jste sem jenom zabloudili a vůbec netušíte, kde jste,

jak všichni určitě víte, bude konec světa. Zatím nevíme, jestli se nás lidé zbaví sama příroda, nebo jestli se dokážeme ještě o něco dřív odbouchnout sami, ale podle odborných předpovědí by to nemělo trvat déle než do roku 2050. Mnozí z nás už tu v té chvíli nebudeme z obyčejných příčin a můžeme si mnout ruce, ale co naši mladí kolem padesáti a méně? Velký a jedinečný to moment: prožít vymření vlastního druhu! I když já osobně bych si to klidně odpustil.

Zrovna se teď někdy v září k tomu konala velká světová konference a jedna paní povídala, že český předseda vlády tam sklídl skvělý diplomatický úspěch, protože drtivá většina států se nechala umluvit a přešla na stanovisko,

keré my zastáváme zásadově ve všem: „Nás se to netýká, ať se snaží jiní.“ Jedním slovem: „Klídek!“ Krásný to pocit, zase po dlouhé době kolem sebe až na pár tichomořských atolů sjednotit celý svět! Možná nebudeme muset ani čekat do roku 2050, někteří optimisticky mluví už o roce 2030. Zvlášť jestli se mezi národy ujme také zásadový postoj maďarský: „Je nás málo, musíme se víc množit!“ Zdá se, že Čína už začíná brát tuto maďarskou hrozbu vážně.

Odpusťte mi tento ponurý úvod do celé zeměkoule, jako bychom ji tu měli spravovat; poněkud apokalyptický esej, který jsem naposled překládal a vydal, tohle všechno předvídal už v roce 1971 a jeho autor spáchal sebevraždu hned potom, co ho dopsal. Trochu mi to pořád straší v hlavě. Ale ve skutečnosti to všechno říkám jen proto, abych vyjádřil svůj úžas a obdiv nad tím, že vy všichni tady, kdo víte, že bude konec světa, pořád tak nádherně překládáte! Začíná v tom být skutečné hrdinství: tvořit něco do tak hrozné nejistoty, nevědět, jaký osud vaše dílo potká – vždyť se zdá, že i od češtiny se spousta lidí chystá uprchnout a stále méně jich česky pořádně umí, aby vůbec poznali a ocenili, co jim dáváte – a vy přesto pořád nádherně překládáte.

A protože nádherně překládáte, bude skvělá práce některých z vás i letos odměněna v rámci soutěže o Jungmannovu cenu za překlad krásné literatury. Když jsem dumal nad úrodou, kterou jsme letos hodnotili, začalo mi vrtat hlavou úsloví o roztrženém pytlí. „S dobrými překlady se loni roztrh’ pytel.“ Proč se musí poškodit dobrý pytel, aby se něco dobrého, ale i zlého dostalo ve větším množství ven, čili do světa? A znamená to, že správné místo všeho je v pytlích, všechny stejné věci roztržidné pěkně pohromadě, pytel vedle pytle, a svět je místo, kde se část z toho nepatřícně pomíchala? Co je v tom za metafyziku? A hned mi vytanul obraz

českého pantheonu, jemuž nevěvodí bůh brouk, bůh sokol ani bůh šakal, ale liška s pytle zázvoru a za ní spěchající jezeček světátvůrce, který jí chce z nevyzpytatelného důvodu pytel rozpíchat. A na konci věků se každá věc zase vrátí do svého původního, pěkně vyspraveného pytle. (Mám dojem, že tak nějak to viděl také filosof Plotinos, třebaže liška se zázvorem ho nenapadla.)

I když se zdá (jak jsem předeslal), že návrat do pytlů není daleko (skoro by se řeklo, že pytle jsou na spadnutí), porota měla s tím, co letos z pytle překladatelského napadalo, krásné a zároveň obtížné pořízení: ještě nikdy se nestalo, aby po všem čtení a posuzování aspirovalo na Jungmannovu cenu až šest překladů! Vlastně skoro všichni překladatelé, které letos odměníme, byli hodni ceny hlavní: tu však může dostat jenom jeden překlad. Ze stejného důvodu jsme pominuli jeden vynikající překlad, který mohl dostat jediné Jungmannovu cenu – protože víme, že ho v letošním roce čeká ocenění ještě slavnější: chtěli jsme, aby zbylo i na ostatní.

Ještě než prozradím výsledky, na nichž se porota ustanovila, připomenu jako obvykle hlavní podmínky soutěže o Jungmannovu cenu. V soutěži se hodnotí překlady děl krásné literatury, tedy poezie, výpravné prózy a z úvahové či esejistické prózy taková, která v sobě zahrnuje také výraznou hodnotu estetickou. Nezabýváme se tedy překlady literatury společenskovědní a široce naukové – ty kladou na překladatele výrazně odlišné požadavky a nemohly by být hodnoceny podle stejných kritérií. Vícekrát jsme už poukazovali na to, že zřídit cenu za tento druh překladů, např. pod křídly Akademie věd, by bylo nanejvýš žádoucí. Letos jsme takto nemohli hodnotit pozoruhodné a důležité *Stručné dějiny španělské kultury* od Fernanda Garcíi de Cortázara, v překladu Anny Tkáčové.

Do soutěže může překlady přihlásit kdokoli, od nakladatele přes uznaného čtenáře až po překladatele samého, a to do 15. února příslušného kalendářního roku (příště tedy do 15. února 2020), a to jen takové, které mají vročení kalendářního roku předchozího, nikoli starší ani novější (příště tedy 2019). Porota je oprávněna, ale nikoli povinná přijímat knihy do soutěže i dodatečně. Sejde-li se ve stejném ročníku více překladů téhož překladatele, porota ponechává v soutěži jen jeden překlad, a to vždy takový, který podle jejího úsudku vynívá nejvíc v překladatelův prospěch, a to jak z hlediska zvládnuté jazykové náročnosti, tak i umělecké hodnoty předkládaného díla.

Porota letos pracovala v obměněném složení, jejími členy byli Dagmar Hartlová, Petra Martínková, Ladislav Nagy, Blanka Stárková a Magdaléna Štulcová, předsedal jsem jí jako už celou věčnost zase já, Václav Jamek. Do soutěže bylo přihlášeno 69 titulů, tedy obvyklý počet.

Porota opět ráda zaznamenala, jak se dál rozvíjí a roste překladatelské dílo dosavadních laureátů Jungmannovy ceny. Nové překlady jich vydalo v roce 2018 hned dvanáct: Pavel Dominik, Jiří Hanuš, Martin Hilský, Anežka Charvátová, Věra Koubová, Jiří Našinec, Jiří Pelán, Jiří Stromšík, Rudolf Svoboda, Jindřich Vacek, Kateřina Vinšová a Petr Zavadil. Blahopřejeme.

Stalo se také zvykem, že věnujeme alespoň *pochvalnou zmínku* těm překladatelům, jejichž díla prošla až do širšího finálového výběru, ale mezi sedmi vyvolenými už pro ně nezbylo místo. Rádi bychom jim tak vyjádřili uznání i povzbuzení do další práce. Jen o vlasek unikla prémie Janě Zoubkové (Thomas Melle: *Svět v zádech*, vyd. Odeon) a také Alici Flemrové (Elena Ferrante: *Tíživá láska*, vyd. Prostor). Vedle toho nás příznivě zaujaly překlady

Irena Murray Žantovská uvádí udělení Stipendia Hany Žantovské.

V první řadě uprostřed Jarmila Emmerová, krátce před vstupem do Síně slávy.

Petry Ben Ari (Han Kang: *Kde kvete tráva*, vyd. Odeon)

Jana Doležalová (Pavao Pavličić: *Dixieland*, vyd. Runa)

Libora Dvořáková (Viktor Jerofejev: *Encyklopedie lidské duše*, vyd. Academia)

Tomáše Havla (Jean-Baptiste del Amo: *Živočišná říše*, vyd. Malvern)

Alice Hyrmanová McEleven (Sara Baume: *Vyšlapaná čára*, vyd. Odeon)

Jakuba Šedivého (Vadim Delone: *Portréty v ostatnatém drátu*, vyd. Prostor)

Nejslavnostnější chvíli dnešního setkání, vyhlášení laureátů v soutěži o Jungmannovu cenu, zahajujeme zpravidla otevřením překladatelské **Síně slávy**. Letos do ní uvádíme čerstvou jubilantku, která je se svými více než sedmdesáti vydanými překlady nejen vynikající překladatelkou z anglického jazyka a hluboce zasvěcenou komentátorkou děl vzešlých z těchto literatur, ale také nakladatelskou redaktorkou a vysokoškolskou pedagožkou, která vždy pomáhala novým překladům na svět, řadu mladších překladatelů přivedla k základům řemesla a dlouho také svým účinkováním v odborných porotách své kolegy spravedlivě odměňovala a povzbuzovala. Poprosím teď **Jarmilu Emmerovou**, aby do oné pomyslné Síně slávy neméně pomyslně vkročila. Náš přítel Vratislav Slezák vám, drahá paní Jarmilo, vzkazuje, že tímto se z vás stává Sínoslávkou, jakož i on je už třetí rok Sínoslávkem. Určitě tak chtěl jen vyjádřit, jak je v té Síně krásně skočno, ba poletovno. Nic jiného za tím nehledejme.

Teď mi dovoluje obrátit pozornost k odměňovaným překladatelům a jejich dílům.

Přemii Tomáše Hrácha, určenou mladším překladatelům do 34 let, porota letos neuděluje. Chceme nicméně vyjádřit alespoň povzbuzení dvěma nadějným překladatelkami, jejichž práce zatím nebylo možné odměnit, ale porotu i přes nedostatky zaujaly: jde o Zuzanu Špicovou, překladatelku z bengálštiny (Šaratčandra Čáttopád-hjá: *Debdás – Provdaná*, vyd. Dokořán) a Jitku Jindříškovou, překladatelku z norštiny (Pedro Carmona-Alvarez: *A počasí se změnilo, přišlo léto a tak dál*, vyd. dybbuk).

Porota uděluje pět tvůrčích a jedno mimořádné tvůrčí ocenění.

Tvůrčí ocenění získávají

Lenka Bukovská a Mariana Fisher za společný překlad románu izraelského autora Davida Grossmana *Přijde kůň do baru* (vyd. Mladá fronta). Krutá životní bilance napohled špatného, ale záluďného stand-up komika, falešného baviče, vyprávěná ústy jeho kdysi ztraceného přítele, představuje pro překladatele náročnou výzvu. Text

plyne rychle kupředu, stejně jako bavičovo vystoupení je dynamický, hutný, propadá se do útlu a znovu graduje; je plný vtípů, slovních hříček, ale také dobových a lokálních narážek, s nimiž nutně souvisí i četná kulturní specifika. Překlad je mimořádně vtipný a nápaditý, skvěle převádí tragikomiku díla včetně jazykových nástrah, dobře také chápe a českému čtenáři přibližuje je realie i kulturní narážky.

Šárka Grauová za překlad románu brazilského spisovatele Limy Baretta *Smutný konec Policarpa Quaresmy* (vyd. Triáda). Nový překlad stěžejního díla brazilského premodernismu nápaditě a s jistotou řeší množství interpretačních i stylistických nedostatků staršího překladu. Jeho hlavní předností je na jedné straně přesnost, na druhé straně mnohem větší plynulost, přirozenost a expresivita. Překladatelka výborně zachytila stylistické odstíny a pestrost autorova literárního jazyka. Využívá k tomu nejbohatší možnosti češtiny, střídá polohu neutrální s hovorovou či poetickou a vyniká mnohovrstevným lexikem zahrnujícím odborné, slangové, archaické i jinak zabarvené výrazy, díky nimž ožívá atmosféra daného místa i času.

Kateřina Hilská za překlad románu Jane Austenové *Rozum a cit* (vyd. Sloart). Klasickému románu anglické literatury, komornímu dílu nesenému syntakticky košatou strukturou rozhořků i vztahů dala překladatelka českou podobu kongeniální. Dodala mu zároveň patinu i nadčasovost, zachovala maximum z bohatství stylistických i významových detailů, aniž přitom ubrala na moderním vyznění. Zdánlivě nekonečně, salonně vybroušené i vypointované konverzace věnované takřka výhradně sňatkům a majetkům se v jejím věrném podání čtou doslova jedním dechem.

Kateřina Šimová za překlad románu ruského spisovatele Michaila Osorgina *Příběh jedné moskevské ulice* (vyd. Prostor). Jde o rodinnou kroniku z let 1914–1920 sledující osudy obyvatel jednoho moskevského domu a odrážející střet ruské inteligence s první světovou válkou, revolucemi a jejich následky. Román je psán klasickým vyprávěcím způsobem ve spisovném jazyce s občasnými hovorovými prvky, dialogy jsou vedeny v běžném hovorovém stylu s ojedinělými prvky slangu. Vnějšíková jednoduchost je však prostoupena magičností a skrývanou emocionalitou. Tento nenápadný, avšak osobitý a působivý styl vystihla překladatelka výtečně a s velkou citlivostí.

Lada Weisová za překlad románu portugalského spisovatele José Saramagy *Putování jednoho slona* (vyd.

Albatros plus). Román líčící burleskní putování darovaného slona od jednoho panovnického dvora k druhému je prostoupen potouchlou ironií, která čtenáře naplňuje bezprostředním veselím. Jazykově nápaditý překlad duchem plně vystihuje naladění originálu. Čeština nedrhne, ba je šťavnatá a od původního textu se s lehkostí odpichuje k vlastním piruetám, román je adekvátně přetlumočen v nejlepším smyslu toho slova.

Mimořádnou tvůrčí přemii uděluje porota

Miloslav Uličnému za překlad španělských romancí z *Pražského romancera* (vyd. Argo). Překladatel se zabývá básnictvím španělského středověku a renesance více než čtyřicet let, naše povědomí o španělské hrdinské epice a jejích lyrickoepických fragmentech v romancích rozvíjí soustavně na vysoce kvalifikované úrovni. Nový překlad přináší stovku romancí z pražského konvolutu volných, bohatě ilustrovaných „kramářských“ tisků ze 16. století, uložených v pražské Národní knihovně. Uličný řeší novým způsobem starý spor týkající se prozodických problémů s převodem veršů, zdůvodňuje, proč nemůže být českým ekvivalentem většinově průběžný rým, nýbrž mix rýmů a asonancí. Svěží a dynamický ráz jeho českých veršů jeho volbu přesvědčivě prověřuje. Předností díla je také překladatelova obsažná studie, která knihu doprovází.

Laureátem Jungmannovy ceny se v roce 2019 stává

Vladimír Medek za překlad románu *Polský jezdec* španělského spisovatele Antonia Muñoz Moliny. Monumentální dílo, oceněné po svém vydání v roce 1991 národní cenou za literaturu, je románem zrání. Zároveň je dílem v principu lyrickým: epická konstrukce, tvořená několika příběhy – z nichž jeden je příběhem s tajemstvím – slouží v zásadě jako technicky nezbytná, významově však nepřilížitá důležitá podpůrná stavba nesoucí to zásadní, totiž lyrické obrazy, v podstatě statické evokace vypravěčových vzpomínek a představ o byvších časech, o někdejší lidské soudržnosti, o opravdovosti života i jakési práci i jakési bytostné vřetnosti. Autorova próza je výrazně smyslová, text překypuje vizuálními vjemy, doslova obrazy malovanými do nejmenšího detailu v široké škále barevných valérů, někdy rozvíjenými až ornamentálně, ale také vjemy hudebními a dalšími. Tuto smyslovou nasycenost textu, vyžadující od překladatele mimořádně bohatou slovní zásobu a přesný cit pro jemná odstínění, zvládá Vladimír Medek virtuózně.

Laureát Jungmannovy ceny 2019 Vladimír Medek.

Dalším stylistickým rysem románu je proud vyprávění, který se odvíjí v předlouhých komplikovaných souvětích. Větná struktura tedy překladateli klade většinu myslitelných překážek. I tyto syntaktické svízele řeší Vladimír Medek v celku románu se suverenitou velmi zkušeného a vnímavého překladatele, který si navíc své „jak na to“ už

dávno vybojoval při zdolávání větných celků s podobně obtížnou stavbou (mj. například *Sto roků samoty* nebo Durrellův *Alexandrijský kvartet*). *Polským jezdcem* překladatel suverénně navázal sám na sebe ve zvládání velmi obtížných textů, jež si vybírá podle svého překladatelského založení.

Milé publikum, co se mělo rozdat, je rozdáno, a jako obvykle si ještě vyslechnete ukázkou z vyznamenaného překladu.

Převzato ze stránek Obce překladatelů
www.obecprekladatelů.cz/cena-josefa-jungmanna.htm

Jerónymovy dny 2019

Den první

Letos se Jerónymovy dny konaly 1. a 2. listopadu, tradičně v K-centru na Senovážném náměstí 23 v Praze 1 a Jednota tlumočnicků a překladatelů je též tradičně pořádala ve spolupráci s ASKOTem, Českou komorou tlumočnicků znakového jazyka, Komorou soudních tlumočnicků ČR, Obcí překladatelů a Ústavem translatologie FF UK. Hlavním partnerem prvního dne programu bylo opět pražské zastoupení Evropské komise spolu s Generálním ředitelstvím pro překlady EK (DGT).

Zahájili jej (foto 1 zleva) Otto Pacholík, vedoucí Českého odboru DGT pro překlady EK, Amalaine Diabová, předsedkyně JTP a Jan Faber z pražského zastoupení EK.

Následně Tomáš Svoboda představil

kolektivní monografii *Překlady pro EU. Institucionální překlad v kontextu institucí a orgánů Evropské Unie* (foto 2). Publikace je v elektronickém formátu ke stažení na adrese:

https://utrl.ff.cuni.cz/UTRLEFF-415-version1-preklady_pro_eu___svoboda_tomas_et_al_2019.pdf

Po přednášce profesora Andrewa Rothwella ze Swansea University (viz obálka a str. 4) o práci s nástroji CAT a MT na literárním textu navázal kulatý stůl na téma *Zažije literární překlad v budoucnosti „technologickou revoluci“? aneb Bude literatura i s kočkami krásná?* Na fotografii č. 3 zleva Lucie Lukešová z Českého národního korpusu, Miroslav Pošta, Dagmar Heeg a profesor A. Rothwell. Panelisty představuje Jan Faber.

Z technických důvodů nemůžeme v tomto čísle uveřejnit dokumentaci z druhého dne akce, vrátíme se k ní v dalším čísle – to be continued.

Prezentaci prof. Rothwella a další texty i vystoupení z Jerónymových dnů 2019 si však můžete již nyní přečíst či poslechnout na našich stránkách:

<http://www.jtpunion.org/K-profesi/>
Přednasky-z-Jeronymovych-dnu.

O Helsinskom knižnom veľtrhu a zopár ďalších veciach

Pohľad, ktorý vždy chytí za srdce

Doprekladáte sa do dôchodku, je za vami zo dvadsať knižných prekladov – na málo rozšírený jazyk a nutnosť zarábať chlebovkami celkom pekný výsledok a všetci vaši kolegovia a kolegyně už poznajú Fínsko lepšie ako okolie Tisovca..., a tak na vás vyjde pozvanie Agentúry pre šírenie fínskej literatúry s úsporným názvom FILL a cestujete na jej pozvanie na Helsinský knižný veľtrh v dňoch 24.–27. októbra a sprievodný program pre prekladateľov z fínčiny. Trocha s obavami a miernou neistotou, lebo mnohé programy sú po anglicky a dnes už nie je isté, či sa s obyvateľmi Fínska (predovšetkým s tými, ktorí v ostatných desaťročiach akosi strácajú blond vlasy a modré oči) po fínsky vôbec dohovoríte. Angličtina jednoducho chýba, súdruhovia, projektanti našich mladostí, zabudli niektoré, nielen geopolitické, zmeny naplánovať, a tak ste sa naučili komunikovať iba po nemecky, česky, fínsky a rusky. Po zmene spoločenského plánovania ste sa síce pokúsili o jazyk, ktorým komunikujú japonskí turisti prichádzajúci po Dunaji z Viedne, ba i o niekdajšiu diplomatickú francúzštinu – každodenné priority zvolené i vnútené vám však nedovolili dospieť ani len na konverzačnú úroveň.

Keby len angličtina! Je tu úplne iný spôsob komunikácie pri cestovaní. Všade je hrba všelijakých viac či menej zdvorilých bezpečákov, dialóg však vediete predovšetkým so skenermi a kamerami. Ešteže sa bielobradý starček, ktorému *hands free* v aute musí nastaviť 11-ročný vnuk, môže

obrátiť na uniformované žieňatá za pultíkmi a pospytovať sa, keď stratí, alebo sa zľakol, že stratil, prehľad.

Z Bratislavy na viedenský Schwechat je cesta po rannej špičke pohodlná, trochu námahy a nervov si vyžaduje najšť parkovacie miesto v P3. Vidíte dobre, čítať viete, napriek tomu sa z 1. poschodia nedokážete prepracovať na vyššie – všade iba EXIT. Napokon sa jedno miesto uvoľní, vy tam auto vtlačíte, no nemôžete vystúpiť, lebo majiteľ vedľajšieho autodrobca parkuje až na čiare.

Do budovy letiska to nie je ďaleko, nasleduje však dlhá cesta obchodným domom Schwechat, plným práve tých Východoázijských, ktorí dnes nevystúpia z lode na bratislavskom nábreží. Nie je to okupácia, len majú kratšiu cestu domov cez Helsinky a ponad severný pól. Po celý čas verte, že až dôjdete do Gate C 40, budete môcť nastúpiť do lietadla – lebo tento obchodný dom napokon slúži aj ako letisko.

Až vo vzduchu som si uvedomil, že tentokrát poletím ponad Moravu a o chvíľu mi to pripomenul pohľad na mrakotvorné chladiace veže dukovanskej atómovej elektrárne. Ďalej na sever sa škvarky polí postupne zmenšujú, aby v Poľsku vytvorili agrárne pepito. Ináč je nad Európou mierna až hustejšia hmla, a nielen v prenesenom zmysle slova. Nad Pobaltskými krajinami je už naozaj zamračené a zopár minút pred *landingom*, druhý pilot oznamuje, že v Helsinkách je typické jesenne – asi desať stupňov, zamračené a drobný dážď – no, hádam to vydrží do piatku.

Helsinský knižný veľtrh

Aj na helsinskom letisku v meste Vantaa si počas pochôďaku k podzemnej stanici prímestského vlaku po prvom kilometri s kufrom v ruke uvedomíte, že druhý najmenej ekologický spôsob cestovania, teda lietanie, nás zároveň vracia k prvotnému pohybu po vlastných nohách.

Novou trasou z letiska do centra cestujem po prvý raz a nemám na výber. Fíni zasa raz ukázali, že keď raz prijímú rozumné rozhodnutie, tak ho bez dlhých rečí realizujú. Zakúpenie lístka som zvládol s pomocou mladého muža v zelenej kamizolke fínskych Štátnych železníc, ktorý mi ponúkol pomoc, hneď ako zbadal môj prvý neúspešný pokus. Cestou som nevedojak porovnával videné s tým, na čo som zvyknutý v Bratislave, a zistil som, že obidve hlavné mestá majú spoločnú vlastne iba popoludňajšiu dopravnú špičku. O necelú polhodinu som už na helsinskej hlavnej hlavovej stanici a pokračujem peši síce známym, no neprestajne sa meniacim a vylepšovaným centrom do hotela Lille Roberts, ktorého hviezdy sú dôkazom, že Fíni z FILI na zahraničných prekladateľoch nešetrili.

V recepcii som vyvolal zdvorilý údiv dvoma otázkami: či ešte existujú telefónne zoznamy a či majú verejný prístup na internet. Dievčina za pultom mi odporučila návštevu niektorej verejnej knižnice, že tam by, hádam, ešte nejaké staré zoznamy mohli skladovať, a jej mladý kolega sa pri pohľade na môj mobil nevedel zbaviť dojmu, že by som v ňom mal mať aj internet. Pochopil som, že som v ubytovacom zariadení a nie v múzeu a takto mentálne rozohriaty som prekonal všetky nástrahy elektronicky rozbiehaných výťahov a otváraných dverí, takže som sa čoskoro ocitol v hotelovej izbe.

Podvečer trochu nostalgická prechádzka potemneným centrom. Kolkokrát sa sem ešte dostanem? Obligátna návšteva Fínskeho kníhkupectva a Akademického kníhkupectva, z ktorých pochádza väčšina mojich fínskych slovníkov. Zopár knížiek by zaujalo, lenže pri tých cenách... Možno mi niečo vnúti na veľtrhu, hoci investovať do čudáka, ktorý nespojil prekladateľstvo so zamestnaním vydavateľského redaktora, ba ani len s miestom na nejakej škole, sa ani tunajším vydavateľom priveľmi neoddá. A tak si beriem aspoň stostranový prospekt Knižného veľtrhu, aby som do Veľtržného centra neprišiel úplne nepripravený.

Prvý deň programu v centre „starých“ Helsínk sa odohráva v klasicky krásnej budove Spoločnosti pre fínsku literatúru, jedného z niekdajších centier fínskeho národného obrodzenia tak prekvapivo pripomínajúceho to naše podtatranské. Steny slávnostnej sály slúžiacej aj ako prednášková sú tapetované zväzkami kníh, portrétmi dejateľov obrodzenia a samotnej Spoločnosti. K tomu starostlivosť vecných no milých a priateľských pracovníčok SKS – nevidí sa mi, že by tu za každú cenu dodržiavali gendrový zákon o kvótach.

Dopoludnia sa usilujem s väčším, no najmä menším úspechom dekodovať anglické statementy. Lenastiina Kakko pohovorila o *Rights + Brands*, prekladateľ Jaakko Kankaanpää o *Copyright an Contracts*.

Naobedovať som sa zašiel do Kaupungintalon ravintola (Radničná reštaurácia), ktorá nepripomína tie nemec-ké, no je to veľmi dobrá a na tunajšie pomery neuveriteľne lacná rozľahlá kantína, kde sa na obede stretajú

Keď vystavuje kláštor vo Valame

dôchodcovia, podnikatelia i mestskí úradníci – a zopár informovaných návštevníkov hlavného mesta.

Popoludňajší program už absolvovali prekladatelia z fínčiny a švédčiny oddelene, a tak som prešiel na stranu víťazov. Redaktor Seppo Puttonen predstavil vlastný zoznam fínskych literárnych diel, ktoré podľa jeho názoru charakterizujú jednotlivé roky storočnice samostatného fínskeho štátu. V tabuľke uviedol aj jazyky, do ktorých boli preložené, takže dlh (nielen) slovenskej prekladovej literatúry bol ihneď viditeľný. Seppo Puttonen sa netajil tým, že ide o jeho veľmi osobný výber, mne, Stredoeurópanovi, v ňom chýbal napríklad Daniel Katz alebo Alpo Ruuth.

Trocha zbytočne obsažný bol príspevok Päivi Koivisto, ktorá sa nám usilovala predstaviť čo najviac zo súčasnej beletrie, človeku neplatenému vo vydavateľstve za sledovanie niektorej národnej literatúry sa v tom množstve strácali autori, ktorí by možno zaujali a vyvolali zvedavosť. Trocha pomimo mňa išli dve ďalšie prednášky: Kaisa Laaksonen z Ústavu detskej literatúry, ktorá rozprávala práve o literatúre pre deti a mládež, a Kalle Hakkola, ktorý predviedol temperamentný výlet do fínskeho komiksu a uviedol ho predovšetkým ako fínsky exportný artikel. (Ktorá oblasť slovenskej literatúry je podobným vývozným tovarom, ktorý by nás propagoval vo svete?).

Fínske pohostinstvo toho dňa vyvrcholilo v priestoroch agentúry FILI v ďalšom krásnom klasicistickom dome oproti SKS, vlastne uprostred vládnej a univerzitnej štvrte. Vo vitrínach som našiel fínsku literatúru preloženú do rozličných jazykov, len preklady do slovenčiny akosi neboli vidieť – dúfam, že len pre moje unavené oči...

Štvrtok ráno výlet do Veľtržného centra, kde sa začal Helsinský knižný veľtrh, dôvod na náš prekladateľský sprievodný program. Než som sa dostal medzi knihy, s veľkým, ako sa však ukázalo, prehnaným očakávaním som navštívil panelovú diskusiu staršej nórskej a strednovekej poľskej kolegyně s dnes veľmi známym – tak, že v mojich prekladoch aj na Slovensku – autorom kriminálnych románov Anttim Tuomainenom. Dozvedel som sa čo to zo života oboch kolegýň, zopakoval som si zopár základných poučiek o prekladaní detektívok, sympatický a inteligentný autor však v polhodinovej diskusii veľa príležitostí na exhibovanie nedostal. Jeho sexappeal však pôsobil, takže kolegyně sa tu a tam veselo zasmiali. Stihol som však zachytiť Anttiho vyhlásenie, že sa necíti súčasťou prúdu drsnej severskej detektívky, hoci ho doň na veľtrhoch s obľubou radia – rovnakú smutnú skúsenosť mám aj zo slovenského knižného trhu.

Zaujímavý bol rozhovor redaktorky Taru Torikkaovou s fínskou prekladateľkou Arjou Pikkueuraovou, ktorá

získala prestížnu Agricolovu cenu a rozprávala o svojich prekladoch ruskej autorky Ludmily Ulickej, konkrétne o knižke, ktorá sa po fínsky volá *Ludia nášho cára*.

Na veľtrhu sú, ako ináč, zastúpené všetky fínske veľké vydavateľstvá a celá hŕbba malých. Je zaujímavé pozrieť si, čo všetko sa podarilo do otvorenia jeho brán dotiahnuť do konca a ponúknuť s povestnou vôňou dosiaľ nezaschnutej tlačiarenskej čierne. Naozajstná motivácia zoznamovať sa s novinkami mi však, chýba, keďže mi naozaj nezostáva čas ponúkať čokoľvek vydavateľstvám, tobôž keď mi niektoré ani len neodpovedia na môj návrh, že by sa u nás čo-to mohlo stretnúť so záujmom. Oni si robia kontrakty vo Frankfurte a potom expedujú do slovenských kníhkupectiev spoločensky kritické romány s marketingovým výkrikom „autor severskej drsnej školy“ alebo „fínska Agatha Christie“, čo sa prihodilo vtipne napísanej a azda aj preloženej trilógii *Babičky* od Minny Lindgrenovej. Že sa knižky potom nepredávajú, lebo v nich čitatelia nenájdu odkmasnuté skrvené údy, ani brilantnú detektívnu záplatku, kladie sa za vinu autorovi pôvodiny alebo prekladateľovi, nie vlastnému oddeleniu marketingu, ktoré po anglicky vôbec netuší, ktorá vo Fínsku bije.

Na veľtrhu sa pod štôsmi knižiek neprehybajú iba stoly vydavateľstiev, je tu mocné zastúpenie predajcov – a práve nad ich ponukou sa mi chcelo zaplakať. Knihy, na ktoré som roky nemal dosť peňazí, tu stoja menej než papier, na ktorom sú vytlačené (pre znalca: 3-zväzkový slovník fínčiny za 6 eur) – kupujem v nádeji, že prejdem letiskovou váhou. Okrem plejády bufetov, kaviarničiek a pultov

To už nie je literárna postavička,
ale skôr druhý štátny znak Fínska

Zasadáme v spoločnosti klasikov

so šumivým vínom, ktoré akosi nevynechateľne patrí do predstáv fínskeho spotrebiteľa kultúry, tu ponúkajú aj čitateľské príslušenstvo ako pohodlné lôžka, vankúše alebo okuliare. Nechýbajú ani antikvariáty, filatelistické a ďalšie zberateľské stánky, dokonca celá filatelistická výstava. Usmiať sa musím nad cirkevným dvojstánkom, v ktorom sa chrbtami o seba opierajú fínska luteránska a katolícka cirkev, z obďaleč podporované stánkami hneď dvoch kláštorov – v tom valamskom som sa chvíľu pristavil pri kolegyni maľujúcej ikonu svätého Andreja. Jeden stánok na žiadnom z našich veľtrhov napodobniť nemôžeme: informačný a diskusný stánok Akava, centrály odborových organizácií akademických povolání. My sme zostali pri jednosmernej komunistickej solidarite inteligencie z robotníctvom. „Maassa maan tavalla,“ povedal by Fín a ja by som to voľne pretlmočil ako „V každej krajine po svojom“.

Polhodinovú pódiovú diskusiu fínskeho Zväzu tlmočníkov a prekladateľov (STKL) som nestihol programovo, hoci som ju z dialky registroval, veď o prekladaní

komiksov, ktorej bola venovaná, sme my hostia absolvovali včera a preklady fínskej literatúry do francúzštiny naozaj neviem posúdiť. Napokon tak ako všetci ostatní, ani ja som nestihol absolútnu väčšinu z 1100 sprievodných akcií, ktoré sa po tieto dni odohrávajú v Helsinkách.

Posledný deň už len dokúpenie zopár paperbackov, dávno dohodnutá schôdzka s nejakou literárnou agentúrou, náhodné stretnutie so známou, ktorá, čuduj sa svete, si takisto založila literárnu agentúru – keď sa mladý Fín nevie uchytiť inde, nezaloží prekladateľskú ale literárnu agentúru... Niektoré predsa musí podchytiť tie desiatky nových mladých spisovateľov, ktorí každoročne prichádzajú na trh – čo keby sa presadili vo svete.

Zostáva iba rozlúčenie s hosťiteľkami z FILI, zopár kolegynami a kolegami a potom už len cesta na letisko a do Viedne a Bratislavy.

PHDR. ANDREJ RÁDY
tlumočník a prekladateľ
čestný člen JTP

Bilingvismus / multilingvismus

Velmi významným specifickým českého znakového jazyka je jazyková situace jeho mluvčích. Především v důsledku neexistence psané formy znakového jazyka se neslyšící v České republice nacházejí v situaci „povinného“ **bilingvismu**. Slyšící (většinově rodiče neslyšících dětí, učitelé apod.) v komunikaci s neslyšícími nepřekvapivě preferují jazyk mluvený, znakový jazyk bývá většinovou společností často potlačován a jeho užívání je akceptováno jen v situaci, kdy je v roli „berličky“ pro výuku většinového jazyka, v mezidobí, než se neslyšící jedinec naučí dostatečně mluvený jazyk, případně v situaci, kdy je neslyšící osoba shledána méně schopnou, ba až neschopnou (nedostačivou) pro výuku „náročnějšího“ většinového jazyka (srov. Jabůrek 1998). Nutno podotknout, že takové audistické¹ soudy je mnohdy možné zaregistrovat i u samotných neslyšících, kteří prošli orální výchovou (srov. Humphries 1975, Baumann 2004). Ve vzdělávacím prostředí se tedy stále ještě většinově používá mluvený jazyk. Znakový jazyk je neslyšícími používán především

při volnočasových aktivitách a v prostředí intrakulturní komunikace neslyšících.²

Neslyšící se v každodenních komunikačních situacích ve svém jazykovém chování neustále pohybují **na škále od mluvené češtiny** (používané ve škole a v interkulturní komunikaci) **přes nejrůznější pidžinové systémy³ až po český znakový jazyk** (užívaný především v interkulturní komunikaci, např. v klubech neslyšících). To je velký problém především pro tlumočníky, kteří vstupují do komunikační situace, během níž se musí naladit na své adresáty a odhadnout, v jaké části komunikační škály „mluvený jazyk – znakový jazyk“ se pohybují. Ještě větší komplikací je, pokud tlumočník tlumočí pro větší skupinu neslyšících, kteří mohou mít různé jazykové preference.

Pidžinové systémy jsou především vzdělavateli

² Baker (2011) pokládá za důležité postoje k jazyku: Jazyk neslyšících i jejich kultura by měly mít ve škole jistou prestiž, v dětech by mělo být posilováno vědomí příslušnosti k tomuto jazyku a k této kultuře (a i tímto způsobem by měla být podporována jejich sebedůvěra a sebeúcta). Ve škole by měly být k dispozici dospělé modely znakového jazyka (neslyšící učitelé), zároveň ale i dospělé modely jazyka většinového (učitelé slyšící) – v ideálním případě by měl být každý učitel neslyšících bilingvní. Podstatnou úlohu v úspěšné výchově a vzdělávání neslyšících hraje rodina. Rodiče neslyšících dětí potřebují emocionální podporu a informace; jen na jejich základě se mohou odpovědně rozhodnout, jaké vzdělávací modely pro své dítě zvolit. Celkový rozvoj neslyšícího dítěte podpoří spolupráce rodiny se školou a školy i rodiny s komunitou Neslyšících.

³ V našem prostředí se jedná o znakovanou češtinu, přesnou znakovanou češtinu, zohledňující důsledně všechny koncovky ve tvarech českých slov, znak do řeči a podobné komunikační systémy.

¹ Audismus je útlak na základě snížené schopnosti slyšet. Člověk, který má (lepší) schopnost slyšet, se chová nadřazeně a diskriminuje člověka, který tuto schopnost nemá (ve stejné míře) (srov. Nováková 2008).

neslyšících uplatňovány jako podpora vzdělávání neslyšících, zejména výuky většinového mluveného jazyka, které se podřizuje veškeré vzdělávání. Z toho vyplývá, že vzdělavatelé neslyšících jsou pevně přesvědčeni, že přirozený znakový jazyk tuto úlohu plnit nedokáže.⁴ To upevňuje už tak silnou pozici slyšících pedagogů ve vzdělávacím systému. Pochyby o znakovém jazyce při srovnání „kompetentnosti“ s jazykem mluveným vycházejí zcela jistě z menšinovosti znakového jazyka. Počet neslyšících mluvčích českého znakového jazyka není přesně znám, nejčastěji jsou uváděna čísla v rozmezí 7 000 až 15 000 a to je nepoměrně méně, než jaký je počet mluvčích češtiny (Hrubý 1999). Okruhy sociokulturních potřeb komunity neslyšících a potřeb využívat znakový jazyk jsou zároveň odlišné. Neslyšící měli do roku 1989 jen omezený přístup ke studiu na středních školách s maturitou či na školách vysokých. Výzkum znakového jazyka začal až v roce 1993 a teprve v roce 1998 došlo k přijetí **zákona o znakové řeči**, který poprvé pojmenovává znakový jazyk jako jazyk českých neslyšících.⁵ To vše ovlivňovalo vnímání znakového jazyka natolik, že se ve formálních situacích a na veřejnosti objevoval jen minimálně a sloužil téměř výhradně k intrakulturní komunikaci. Převažovala funkce interpersonální nad funkcí ideální (Johnston, Schembri 2007). Ta začíná nabývat na významu v oblasti českého znakového jazyka až po výše zmíněných společenských změnách.

„Ještě v nedávné době existoval velký počet příslušníků komunity českých neslyšících, kteří svými postoji k variantám znakového jazyka označovali varietu bližší většinovému jazyku (znakovanou češtinu) za nadřazenou (českému znakovému jazyku) a varietu od většinového jazyka vzdálenou pokládali za „nehezke“ vyjadřování, nevhodné pro používání na veřejnosti“⁶ (Macurová 2001). Postoje k jazyku a názory, které tito příslušníci komunity Neslyšících vyjadřovali, byly však velmi často v přímém rozporu s jejich jazykovým chováním (sami kritizované

jazykové struktury v interkulturní komunikaci v komunikaci s neslyšícími mluvčími bezděčně používali).

Především mladší a lingvisticky vzdělaní neslyšící zase znakovanou češtinu rozhodně odmítají a jejich stanovisko ke znakované češtině je jednoznačně záporné. Sami se však ve svých projevech ve vzdělávacím prostředí nebo jinde na veřejnosti k využívání minimálně prvků a jednotlivých struktur znakované češtiny uchylují (využívání mluvnických komponentů i mimo nepřímá pojmenování, terminologie, doslovné převody frází, kalky apod.). Deklarované postoje neslyšících ke znakovému jazyku a jiným komunikačním systémům jsou tak často v přímém rozporu s jejich jazykovým chováním.

Komunikační situace neslyšících není jednoduchá a s jistotou lze snad říci jen jediné: názory respektující znakový jazyk jako jazyk zakotvený v menšinové kultuře a respektující jeho odlišnosti od jazyka většiny se u nás v rámci komunity Neslyšících i ve většinové společnosti prosazují jen postupně.

Vlivem konkrétní situace se komunikační kód neslyšících mluvčích pohybuje na **pomyslné komunikační škále**, kdy na jedné straně stojí mluvená čeština a od ní odvozené komunikační systémy (znakovaná čeština, znak do řeči apod.) a na druhé straně český znakový jazyk, který se však těší mnohem menší sociální prestiži. Různé jazyky a jazykové variety na jednom území a v jednom společenství mluvčích vstupují do vzájemného kontaktu (Macurová, Nováková 2008). Velká část mladších neslyšících tuto skutečnost odmítá, snaží se o jazykový purismus a tvrdí, že český znakový jazyk je zcela nezávislý na mluvené češtině. To je však vzhledem k situaci české komunity Neslyšících téměř nemožné. Český znakový jazyk jako menšinový jazyk je v nutném kontaktu s češtinou.⁷

Pro české neslyšící je jedinou šancí pro fungování ve většinové společnosti akceptování povinného bilingvismu. Vedle svého mateřského/preferovaného jazyka (českého znakového jazyka) jsou nuceni používat většinový jazyk (češtinu minimálně v její psané podobě).

V případě bilingvismu, užívání minimálně dvou jazyků, si nutně pokládáme otázku: **Co je mateřský jazyk?** Mnoho bilingvních jedinců má problém s odpovědí na otázku, který z jazyků je jejich mateřským jazykem⁸ (Skutnabb-Kangas 1984).

Situace neslyšících je velmi specifická. Podle dostupných informací jich jen 5–10 % pochází z rodin

⁴ Vzdělavatelé neslyšících podporují používání znakované češtiny, avšak do dnešní doby se nepodařilo tento umělý systém popsat. Mnoho autorů se o znakovanou češtinu zmiňuje, nejčastěji však jen na základě osobní zkušenosti. Například podle Potměšila (1999: 24) je znakovaná čeština „systém, který vznikl simultánním tlumočením mluveného projevu do znakové podoby. Čeština je zde dominantním jazykem a každému slovu je přiřazen znak při dodržování pravidel a zásad pro mluvený jazyk“. Hrubý (1999: 72) charakterizuje znakovanou češtinu jako umělý systém komunikace, který vymysleli slyšící jako pomocný nástroj pro komunikaci s neslyšícími. Tento systém je podle něj „založen na tom, že se ústy vyslovuje česká věta a pod jednotlivá slova se podsouvají znaky vypůjčené ze slovníku českého znakového jazyka. Ze starších definic stojí za zmínku i definice Lauermanova (1986: 77), v níž je – jako v jedné z prvních publikovaných definic znakované češtiny – tento pojem vysvětlen stručně takto: „Znakovaná čeština v podstatě pomocí znaků doslovně překládá orální češtinu.“ Většina autorů znakový jazyk (znakovanou češtinu) zmiňuje jako jeden z hlavních prostředků pro usnadnění odezírání.

⁵ Zákon tehdy definoval znakový jazyk takto:

„§ 4 Český znakový jazyk

(1) Český znakový jazyk je základním dorozumivacím jazykem neslyšících v České republice.

(2) Český znakový jazyk je přirozený a plnohodnotný komunikační systém tvořený specifickými vizuálně-pohybovými prostředky, tj. tvary rukou, jejich postavením a pohyby, mimikou, pozicemi hlavy a horní části trupu. Český znakový jazyk má základní atributy jazyka, tj. znakovost, systematickosti, dvojí členění, produktivnost, svébytnost a historický rozměr, a je ustálen po stránce lexikální i gramatické.“

⁶ Ze strany neslyšících seniorů často přicházely požadavky, aby tlumočník nepoužíval v projevu orální komponenty, výraznou mimiku, příliš velký znakovací prostor, protože to vše vzdalovalo jejich jazyk od „hodnotnějšího“ jazyka většiny.

⁷ Čeština český znakový jazyk do určité míry ovlivňuje. Důkazy o tomto kontaktu jsou například a) prstová abeceda, kdy se jedná o manuální „zobrazování“ grafémů psané formy češtiny. V českém znakovém jazyce se využívá pro vizualizaci názvů, vlastních jmen nebo např. značek. Dalším důkazem kontaktu je b) inicializace, kdy se jedná opět o využití prstové abecedy. V užším pojetí jde o situace, kdy pojmenování v českém znakovém jazyce vytvoříme tak, že k odpovídajícímu tvaru prvního písmene českého slova (písmenu z české prstové abecedy) přidáme pohyb. Tímto způsobem nejčastěji vytváříme ad hoc znaky pro skutečnosti, pro které neexistují ustálená pojmenování, případně nám nejsou známa, a o kterých hovoříme. Velmi často se v praxi využívá hláskování prstovou abecedou, kdy ke skutečnosti (vlastní jména, terminologie apod.) přiřadíme příslušný inicializovaný znak, který dále používáme v textu při odkazování. Dalším důsledkem kontaktu dvou jazyků jsou c) kalky (doslovné překlady struktury cizího slova pro vytvoření nového pojmenování) a d) mluvnické komponenty, tj. pohyby úst, které vycházejí z artikulace českých slov a mohou být obligatorní (rozdíluji význam) nebo fakultativní (projev v českém znakovém jazyce jen přibližují slyšícímu adresátovi).

⁸ Otázka mateřského jazyka může být podstatná například v situaci, kdy se má rozhodnout, ve kterém jazyce bude příslušník jazykové menšiny vzděláván, případně ve kterém bude vykonávat závěrečné formy testování na konci vzdělávání.

neslyšících rodičů (Hrubý 1999). Z toho vyplývá skutečnost, že ve většině případů není na základě kritéria původu⁹ možné, aby mateřským jazykem byl pro české neslyšící právě český znakový jazyk. V oblasti neslyšících a znakového jazyka se tedy při určování mateřského jazyka uplatňují mnohem intenzivněji kritéria kompetence, funkce (frekvence užívání jazyka) a identifikace (Skutnabb-Kangas 1984: 15).¹⁰

Čeští neslyšící jsou v jazykové situaci bilingvismu s dominancí jednoho z jazyků (silnějším jazykem je český znakový jazyk a čeština je druhým jazykem, v němž jsou mnohem méně kompetentní).¹¹ K většinovému jazyku se dostávají až po získání alespoň základní kompetence v českém znakovém jazyce, tedy v době, kdy získali prostředek pro uchopení alespoň jednoho jazyka. Kompetence ve znakovém jazyce neslyšící získávají převážně mimo formální vyučování, od svých neslyšících vrstevníků, kteří pocházejí z rodin neslyšících rodičů, případně od starších neslyšících spolužáků – mluvčích českého znakového jazyka, se kterými jsou v intenzivním kontaktu například na internátě, případně během zájmových kroužků a ve volném čase mimo školní prostředí.

Je patrné, že problematika bilingvismu (Jabůrek 1998) úzce souvisí se vzděláváním. Existuje celá řada způsobů bilingválního vzdělávání, lišících se množstvím faktorů (bilingvální vzdělávání a výchova v rámci rodiny, předškolní bilingvální výchova, bilingvální vzdělávání v cizojazyčných školách, bilingvální vzdělávání Neslyšících jako jazykové menšiny, bilingvální vzdělávání etnických či kulturních jazykových menšin na území cizího státu atd.). Zásadní je problém **formálního bilingválního vzdělávání** jazykových menšin v rámci cizího státu prostřednictvím speciálních institucí (škol).

Při komunikaci příslušníků menšin s okolím si v tomto případě vzájemně konkurují menšinový jazyk (český znakový jazyk), používaný minoritou, s jazykem oficiálním, většinovým (češtinou). Různé typy bilingválních vzdělávacích programů určených pro vzdělávání jazykových menšin se zaměřují na podporu dvojjazyčnosti – souběžné vzdělávání v obou jazycích – s důrazem kladeným na její udržení, nebo naopak upřednostňují asimilaci minoritního mluvčího k většinovému jazyku (Arnberg 1983).

V případě neslyšících se nejčastěji jedná o dočasný a jednogramotný bilingvismus (vzhledem ke skutečnosti, že znakové jazyky nemají psanou formu, a neslyšící tedy mohou získat gramotnost pouze v některém z mluvených jazyků). Český znakový jazyk je vnímán jako pomůcka zjednodušující školní komunikaci s neslyšícími do doby, než se naučí efektivně využívat češtinu (Hudáková 2011).

S tím souvisí také fakt, že výrazná většina studijních materiálů a učebnic je k dispozici pouze v psané češtině; pokud neslyšící využijí služeb psychologa (profesního, školního, sportovního apod.), všechny testy jsou v psané češtině; všechny přijímací zkoušky na vysoké školy jsou vedeny v písemné formě, což vede k tomu, že gramotnost neslyšících a potažmo i jejich schopnosti a dovednosti jsou poměřovány a hodnoceny podle výsledků v jazyce, který je pro ně jazykem cizím.

MGR. NAĎA HYNKOVÁ DINGOVÁ, PHD.

Použitá literatura:

- ARNBERG, L., 1983. *Bilingual Education for Preschool Children*. Linköping.
BAUMAN, H. D. L., 2004. Audism: Exploring the metaphysics of oppression. *Journal of deaf studies and deaf education* 9.2, s. 239–246.
HRUBÝ, J., 1999. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu. 1. díl*. Praha: FRPSP: Septima.
HUDÁKOVÁ, A., 2008. *Čeština ve vzdělávání dětí s vadou sluchu*. Disertační práce. Praha: FF UK.
HUMPHRIES, T., 1975. *Audism: The making of a word*. Unpublished essay.
JABŮREK, J., 1998. *Bilingvální vzdělávání neslyšících*. Praha: Septima. 43 s.
JOHNSTON, T.; SCHEMBRI, A., 2007. *Australian sign language: an introduction to sign language linguistics*. 1. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, s. 256–277.
MACUROVÁ, A., 2001. Jazyk a hluchota. *Slovo a slovesnost* 62, s. 92–104.
MACUROVÁ, A.; NOVÁKOVÁ, R., 2008. Český znakový jazyk v kontaktu. *Speciální pedagogika* 17, č. 4, s. 14–34.
SKUTNABBKANGAS, T., 1984. Why aren't all children in the Nordic countries bilingual? *Journal of Multilingual & Multicultural Development* 5, s. 301–315.

⁹ Mateřský jazyk je jazyk, kterým mluví matka jedince, popřípadě osoba, jež se na jeho výchově nejvíce podílí. Mateřský jazyk je ten, který se jedinec naučil jako první (Skutnabb-Kangas 1984: 13).

¹⁰ Český znakový jazyk je mnohdy jazykem, k němuž se neslyšící dostanou až po nástupu do vzdělávací instituce (do mateřské školy, případně až do základní školy). Po dlouhé době s nulovým přístupem k jazyku (ke znakovému jazyku neměli přístup a mluvený jazyk jim byl smyslově nepřístupný) se dostávají do kontaktu s neslyšícími vrstevníky – dětmi neslyšících rodičů, kteří jim zprostředkovávají znakový jazyk. Velmi brzy jej efektivně používají a upřednostňují v soukromé komunikaci. Znakový jazyk se pro ně stává jazykem, s kterým se identifikují.

¹¹ V dnešním systému vzdělávání stále převažuje vzdělávání monolingvální. Výsledkem je skutečnost, že neslyšící děti se stále dostávají do kontaktu se znakovým jazykem až po dlouhém období bez přístupu k jazyku. Ve školním prostředí se stále nevyužívá český znakový jazyk jako vzdělávací jazyk. V důsledku toho je penzum informací o světě, se kterým neslyšící žáci opouštějí školu, omezeno, a především jsou omezeny jejich kompetence v češtině (srov. Poláková 2001).

Telepatie, neviditelnost a další superschopnosti dokonalého tlumočníka

Tlumočení je v dnešním světě vcelku běžné povolání, takové obyčejné, mohli byste si pomyslet. Já se vás však v několika následujících odstavcích pokusím přesvědčit o tom, že v tlumočení se skrývá mnohem více, než jste si mysleli – superschopnosti. A je docela možné, že se některé z nich ukrývají i ve vás, aniž byste o tom měli nejmenší tušení.

Ovládnutí jazyků

Je zřejmé, že pro svoji profesi potřebuje tlumočnický především dokonalou znalost jazyků, která je vstupním a velice důležitým předpokladem pro uplatnění v tlumočnické profesi. V odborné literatuře je možné dohledat, že se lidé, co ovládají dva nebo více jazyků, označují jako bilingvální.

Podle zprávy Evropské komise *Europeans and their languages* ovládá více než polovina Evropanů alespoň 2 jazyky na dobré úrovni. V České republice je to podle této statistiky okolo 49 % (Evropská komise, 2012). Je tedy pochopitelné, že dvojjazyčnost ani vy jako

superschopnost nevnímáte. Přesto je ponechána v tomto seznamu, a to kvůli svému vlivu na lidský mozek. Nemálo studií se již zabývalo vlivem bilingvismu na strukturu a aktivitu mozku. Burgaleta, Sanjuán, Ventura-Campos, Sebastian-Galles a Ávila (2015) porovnali mozky mluvčích španělštiny a mluvčích španělštiny a katalánštiny, kteří oba jazyky aktivně používali od narození. Mozek bilingvních účastníků studie byl v několika oblastech větší než mozek jednojazyčných – monolingvních účastníků (jmenovitě bazální ganglia a thalamus). Zvětšení určitých částí mozku ovšem nejsou pozorovány pouze u těch, kteří se druhý jazyk začali učit už v dětství. Mårtensson et al. (2012) porovnávali mozek studentů tlumočení ve Švédsku před začátkem studia úplně nového jazyka a po třech měsících výuky. Zjistili, že i u nich, jakožto u mladých dospělých, došlo ke zvětšení částí mozku souvisejících s používáním jazyka v porovnání s kontrolní skupinou, která se žádnému jazyku neučila.

Tyto fyziologické přeměny lze snadno přirovnat k té, co podstoupil známý superhrdina Spider-Man po tom, kdy byl kousnut pavoukem.

Je ale nutné zmínit, že ne každý, kdo ovládá více jazyků na dobré úrovni, je také schopen dobře tlumočit. Spider-Man sice pavoučí schopnosti získal, ale trvalo mu ještě nějakou dobu, než je uměl pořádně používat. A kdyby nebyl pohybově nadaný, asi by se mu je nepodařilo ovládnout tak výborně. Stejně tak je to i s tlumočením. To, že jste dosáhli skvělé úrovně ve dvou jazycích nestačí. Potřebujete k tomu především jisté předpoklady a hodně zkušeností. Ostatní superschopnosti z tohoto seznamu, případně ještě další, vám celý proces značně ulehčí.

Vševědoucnost

Tlumočník je jako bezedný měšec informací. V paměti musí mít najednou miliony slov, slovních spojení, metafor a rčení, a to hned ve dvou jazycích. Musím přiznat, že můj život je plný výpadků paměti, oken a dlouhých vedení. Často si nevybavuji ani ta nejčastější slova, nebo si na ně rovnou vzpomenu v jiném jazyce, než se ode mě očekává. Občas je to se mnou tak zlé, že rčení jednoho jazyka používám v jazyce druhém. V doslovném překladu. Tak teď už to víte. Teď už je kočka z tašky venku.

V případě profesionálních tlumočnicků se ovšem často očekává, že budou znát všechno do posledního puntíku. Nedokážete ve svém druhém jazyce pojmenovat podrobně části elektromotoru? To nejspíše znamená, že nejste dobrý tlumočník. A to i přesto, že většina z nás nedokáže něco takového pojmenovat ani v rodném jazyce.

Vševědoucnost sice neočekávají vždy všichni a v každé oblasti, ale přeci jen taková očekávání někteří mají a je nesmírně těžké jim vyhovět. Na test slovíček z celého souboru názvů součástek a procesů může pomoci snad jen jediné – důkladná tlumočnická příprava. Současná situace je taková, že se s přípravou ve výplatě nepočítá vůbec, anebo je pro ni vyhrazen takový čas, který mnohdy nestačí k tomu, aby tlumočník dokázal superschopnost aktivovat.

Telepatie

Člověk se setká během pracovního dne s mnohým neporozuměním. Některé je způsobeno nedostatkem pozornosti, kdy si za ně může posluchač sám. Takových situací ovšem není tolik, zvláště když je v roli posluchače tlumočník, který se snaží dobře vykonávat svou práci. Řečník nemusí myšlenku vyjádřit přesně, může se do ní zamotat nebo ji neustále měnit. Třeba má silný přízvuk, nebo snad není roditel mluvcím a není mu rozumět. Je možné, že vnímání projevu řečníka brání silná mlha či hluk. Pak přijde vhod tlumočnickova schopnost číst myšlenky.

Empatie, tedy „*schopnost vcítit se do pocitů, jednání druhé osoby*“ (Kraus et al., 2005) a samozřejmě kontext umožňují tlumočnickovi převést i výroky, jež nebyly zcela srozumitelné. Kvalita přípravy na tlumočení také hraje důležitou roli, jelikož s předchozí znalostí je porozumění lepší. Můžete sami usoudit, jakou pomocí vám v životě byla znalost věci při neporozumění. Třeba povědomí o událostech druhé světové války při poslechu osobního příběhu starého muže, který v tom období prožil část svého mládí. Pak nejasnosti nebo i velice vágní výroky budou najednou dávat smysl.

Věštění budoucnosti

Křišťálová koule, horoskop nebo tarotové karty? V tomto případě se nejedná ani o jedno, ačkoliv nemohu mluvit za všechny tlumočníky, a tak nevylučuji, že někdo ve svém kariérním postupu tyto prostředky použil. Předvídání je jedním z fascinujících psycholingvistických fenoménů, který zajišťuje hladký průběh lidské komunikace. Právě

předvídání je na vině, když vás komunikační partner už poštěstě přeruší těsně před tím, než dokončíte myšlenku.

Když skládáme větu, každé další slovo může napovědět, jak v ní budeme pokračovat. Pokud navíc víme, o čem je řeč, není těžké odhadnout, jaké slovo nebo myšlenka bude následovat. Předvídání se tlumočnickům nesmírně hodí, pomáhá jim zrychlit celý proces tlumočení, ale nemusí se vyplatit spoléhat se výhradně na něj. Když už si totiž myslíme, že víme úplně jednoznačně, kam řečník míří, může znenadání stočit téma úplně jiným směrem. Hrdě dopředu připravený plán pak musí rychle do koše a nový se začíná opravdu těžko.

Metamorfóza

Tlumočení není a nemělo by být pouhým robotickým překládáním informací v cílovém jazyce. Aby se projev jevil co nejautentičtěji, můžeme u tlumočnicků pozorovat metamorfózu. Není tak dlouhá a definitivní jako přeměna Řehoře Samsy v Kafkově Proměně nebo Pinocchia ve známé Disneyovce, ale proměna je to určitě.

Tlumočník je takový chameleon. Denně se mění podle toho, o čem zrovna tlumočí. Snadno se přemění v našťavaného dělníka, jehož projev je plný vulgárních slov a slangu, či v dítě hojně používající zdrobněliny. Pokud například mluví na pódiu energicky vyzývá diváky k většímu potlesku, nehodilo by se, aby tlumočený projev byl bez entuziazmu.

Když je tlumočník vidět, mělo by i jeho vzezření odpovídat situaci – ve formálním oblečení na tlumočení promoce, ve slušném oblečení k doktorovi a třeba i v džínách a tílku, když jde tlumočit na neformální oslavu s kamarády do hospody.

Neviditelnost

Ač je velice těžké získat a zdokonalit všechny výše zmíněné kompetence, jako nejtěžší osobně vnímám neviditelnost. Tlumočník totiž musí nejen umět být neviditelným, ale také se s tím smířit. Člověk je tvor sociální a je přirozené, že chce být viděn a slyšen, dožaduje se pozornosti, je epicentrem svého světa a všech konverzací, které kdy vedl.

Být tlumočnickem znamená vědomě se vzdát toho všeho. Není divu, že jedním z hlavních předpokladů pro to, aby byl tlumočník úspěšný ve své profesi, je self-esteem (sebeúcta, také často překládáno jako sebeoceňování) (Bontempo, Napier, Hayes a Brashear, 2014). S malou vírou v sebe samého je o to náročnější upozadit se a vyjít z celé situace v psychické pohodě.

Neviditelnost při tlumočení není stoprocentní. Nezaručuje, že nikdo nespátří tlumočnickovo pochybení. Neviditelný plášť ho kryje pouze do té doby, dokud všechno probíhá hladce. Tak třeba v televizi si při tlumočeném komentáři tenisu ani neuvědomíte, že se jedná o převod komentáře francouzského komentátora v reálném čase. Dokud se ovšem tlumočník nezadrhne, nevyhrkne aut místo čáry nebo dokonce nepřestane tlumočit úplně. V té chvíli jako by plášť neviditelnosti smetla ona nedokonalost.

Můžeme tedy usoudit, že tlumočnick dosáhne neviditelnosti tím, že se stane dokonalostí samou.

Závěr

Teď už je nad slunce jasné, že superschopnosti existují. Nejsou ovšem vrozené. Vyžaduje hodně energie, vytrvalosti a bezesporu i trochu nadání, abyste mohli projít super proměnou. Naštěstí je tu možnost, jak proces urychlit – jazykové kurzy a vysokoškolské obory z těch nejprestižnějších.

Máte ambice stát se dokonalým tvorem? Jste nepora-
zitelný perfekcionista s vysokým sebevědomím? Chcete
také mít superschopnosti? Přihlaste se do tlumočnické-
ho kurzu a staňte se tak členem jedné ze supertajných
organizací, které vám pomohou dále se rozvíjet v těchto
neobvyklých dovednostech.

KATEŘINA VÁVROVÁ

studentka 2. ročníku oboru Čeština v komunikaci neslyšících na UJKN
na FFUK, vyučující Mgr. Naďa Hynková Dingová, Ph.D

Seznam literatury

BONTEMPO, Karen, Jemina NAPIER, Laurence HAYES a Vicki BRASHEAR.
*Does personality matter? An international study of sign language interpreter
disposition*. Translation and Interpreting [online]. 2014, 6(1), 23-46
[cit. 2019-09-03]. Dostupné z: [http://www.trans-int.org/index.php/
transint/article/view/321/154](http://www.trans-int.org/index.php/transint/article/view/321/154)
BURGALETA, Miguel, Ana SANJUÁN, Noelia VENTURA-CAMPOS, Núria
SEBASTIAN-GALLESA a César ÁVILAB. *Bilingualism at the core of the brain.
Structural differences between bilinguals and monolinguals revealed by
subcortical shape analysis*. Neurolmage [online]. 2016, 19(125) [cit. 2019-09-
04]. Dostupné z: [https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/
S1053811915009763](https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1053811915009763)
Evropská komise. *Europeans and their languages: Report* [online]. 2012, s. 12.
[cit. 2019-09-03]. Dostupné z: [https://ec.europa.eu/commfrontoffice/
publicopinion/archives/ebs/ebs_386_en.pdf](https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_386_en.pdf)
KRAUS et al. *Nový akademický slovník cizích slov*. [online] 2005 [cit. 2019-09-03].
Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=empatie>
MÅRTENSSON et al. *Growth of language-related brain areas after foreign
language learning*. Neurolmage [online]. 2012, 1(63) [cit. 2019-09-06].
Dostupné z: [https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/
S1053811912006581](https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1053811912006581)
NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha:
Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1679-9.

Nobelistka z Prahy

Roku 1889 vydala pražská rodačka, spisovatelka, publi-
cistka a mírová aktivistka Bertha von Suttner protiválečný
román *Die Waffen nieder!* (česky v roce 1896 pod názvem
Odzbrojte!).

Ke 130. výročí vydání této významné a uznávané „míro-
vé“ knihy vydalo **Studio Prosvěta** ve spolupráci s Institu-
tem Prague Vision a Ústavem translatologie Filozofické
fakulty Univerzity Karlovy její nový překlad pod názvem
Složte zbraně!. Na překladu se podíleli právě studenti
UTRL. O připomínce tohoto počínu vyšel v časopisu
Respekt č. 42/2019 **sloupek** od Kateřiny Tučkové. Přečetla
jsem a využila možnosti jeho odemknutí pro přátele.

B. STEJSKALOVÁ

NÁVŠTĚVA NA ZÁMKU

Cílem našeho letošního podzimního výletu na počest sv. Jeronýma byl zámek Komorní Hrádek. A není to zámek leďajaký – v minulosti v něm, jak se sluší

a patří, pobývala hrabata a knížata, ale nyní ho již přes sedmdesát let vlastní a využívá armáda ČR. Jeho brány jsou normálně pro veřejnost uzavřeny, otevírají se jen o zvláštních příležitostech. Anebo si můžete prohlídku vyjednat, což byl náš případ.

Vlak s názvem Posázaví vyložil naši skupinu čítající 21 členů a přátel JTP ve stanici Chocerady. Protože se zámek nachází na kopci nad řekou Sázkou, začal náš výlet asi kilometrovým stoupáním. Ve vrátnici nás již očekával pracovník archivu pan Miloš Novák, který nám před vstupem do rozsáhlého areálu zámku podal podrobný, ale zajímavý a poutavý výklad o jeho historii. A ta je skutečně bohatá – sahá až do roku 1412, kdy král Václav IV. vydal povolení k postavení gotického hradu. Během staletí se zde vystřídalo několik šlechtických rodů, z nichž nejvýznamnější byli Valdštejnové. Poslední majitelé z rodu Khevenhüller-Metsch odešli v roce 1945 a odvezli s sebou většinu mobiliáře. Současné vybavení bylo tedy dovezeno z nejrůznějších míst Čech. Znak významných

majitelů zámku se nacházejí u vstupu do objektu.

Zámek, kolem něhož se rozprostírá rozsáhlý anglický park, byl během let několikrát přestavován, a tak zde naleznete několik uměleckých slohů – od gotiky, přes renezanční a baroko až po rokoko.

V roce 1945 převzala zámek armáda. Nejprve zde byla zotavovna pro válečné letce, kteří se vrátili z Velké Británie, poté vojenská politická škola a školící středisko a dnes v něm sídlí Agentura profesního rozvoje a podpory aktivit Ministerstva obrany ČR. Za socialismu se armáda chovala k zámku dosti macešky, ale po roce 1989 se budova dočkala rozsáhlé citlivé rekonstrukce a dnes je skutečně důstojným reprezentačním objektem tohoto ministerstva. Vedle školení a kurzů se zde konají různá přijetí významných osob a konference. Zámek navštívil i Václav Havel, který zde přivítal první protichemickou jednotku po návratu z mise v Perském zálivu.

Naše skupina prošla velkou část zámku: prohlédli jsme si kapli, jež sloužila

socialistické armádě coby tělocvična, nahlédli do krypty a nejmladší účastnice Amálka Stejskalová nám zahrála na varhany. Obdivovali jsme Modrý, Zelený a Holanský salon, zbrojnici, rytířský

i konferenční sál, v němž byla původně knihovna. Sály jsou dnes zrekonstruované, zdobí je obnovené renezanční, barokní i rokokové malby na stěnách a zrestaurované dřevěné či štukové stropy. Všechno slouží novým účelům a armáda se tím může jen pyšnit. Komorní Hrádek je určitě jediný zámek, kde vám průvodce nezakazuje posadit se na židle, ale přímo vás k tomu vybízí.

Po prohlídce Komorního Hrádku jsme se vydali k Sázkavě, v Choceradech se posilili v cukrárně a vydali se na asi osmikilometrový pochod do Senohrab. Cesta vedla nejprve po rovině podle Sázkavy, poté jsme vystoupali k restauraci Franz u senohrabského nádraží, kde jsme si dopřáli pozdní oběd. Po celou cestu nás provázelo sluníčko a nebe bylo modré jako šmolka.

Rozloučili jsme se při zpáteční cestě ve vlaku a už se těšíme na shledání zase na jaře na příštím jeronýmském výletě – nebo i dříve na některé jiné akci Jednoty.

MGR. ALENA ŠOURKOVÁ
tlumočnice a překladatelka
místopředsedkyně JTP

Prohlídka kostela sv. Gabriela

První listopadové pondělí se sešla skupina čítající 24 členů a přátel JTP na úpatí vrchu Petřina před kostelem sv. Gabriela, aby si prohlédla tuto unikátní památku. Kostelem nás provedla paní Monica Bubna Litic, předsedkyně Nadačního fondu Malakim a Spolku přátel beuronského umění. A lepší průvodkyni jsme si sotva mohli přát – paní Bubna Litic podle svých slov využívá jména svého šlechtického rodu při ochraně památek. Podala nám podrobný a zároveň zajímavý výklad o historii kostela a kláštera sv. Gabriela a o beuronském umění vůbec.

Klášter a kostel sv. Gabriela (neboli také kostel Zvěstování Panny Marie) jsou nejoriginálnější památkou tzv. beuronského stylu u nás, zapsanou v seznamu kulturních památek. Ač je jim „pouhých“ 170 let, mají za sebou pestrá a pohnutou historii a před sebou nejasnou budoucnost.

Klášter sv. Gabriela byl založen v roce 1888 a již o rok později se do

něj ze Salcburku nastěhovaly sestry benediktinky. Jeho výstavba byla možná zejména díky věnu hraběnky Gabriely Sweerts-Šporkové (proto zasvěcení sv. Gabrielovi). Sestry, jichž zde žilo na 120, si počínaly velice dobře, pracovaly, pomáhaly chudým, a kromě toho se ty výtvarně nadané značnou měrou podílely na výzdobě kostela a kláštera v beuronském stylu. Klášter byl bohatý a vzkvétal.

Beuronská škola vznikla v Beuronu v Bádensku-Würtenbersku druhé polovině 19. století a jejím zakladatelem byl německý malíř, sochař, architekt a řeholník Peter Desider Lenz. Sám se značnou měrou podílel na výzdobě kostela a kláštera a zároveň učil a vedl zdejší sestry. Do Prahy dojížděl celých šest let. Beuronské umění je inspirováno především starým Egyptem: postavy jsou strnulé, stejnoměrné podle středové osy, barvy jsou temné, základní barvou je modrá. Využívají se symboly, jako jsou např. sokol nebo supice.

Sestry však žily v klášteře pouhých třicet let, po vzniku Československa musely odejít do Rakouska. V roce 1919 objekt zakoupilo Ministerstvo pošt a telegrafů a v roce 1949 jej dostala Česká pošta, měla zde Výpočetní a kontrolní ústřednu známou jako VAKUS a depozitář Poštovního muzea. V tomto období nastala pro klášter doba zkázy – nejen že nebyl opravován, ale byly v něm prováděny nevhodné úpravy. Od roku 2018 se Česká pošta marně snaží sv. Gabriela prodat. V listopadu proběhla již pátá aukce a komplex byl prodán za 353 milionů.

Paní Monica Bubna Litic ze všech sil bojuje za záchranu památky. Má představu o tom, k čemu by mohla sloužit: klášter by byl důstojným místem pro vystavení Muchovy Slovanské epopeje a další prostory by mohly sloužit Českému egyptologickému ústavu. Tak jí (ale vlastně i nám) držíme palce, aby klášter – nehledě na prodej – našel smysluplné uplatnění.

ALENA ŠOURKOVÁ

OTRČENÝ ÓŠKA

Jaroš se konečně rozhoupal k pojednání o Mirečkových *otrčených óškách*, jak deminutivně a s mateřskou láskou nazývala maminka tři bratří lopouchy nejmladšího. Mireček si mimořádnosti svých sloních ušních lopounů byl vědom již od prvních školních let, ale o jejich možnou nápravu

se začal zajímat, až když se mu jako patnáctiletému rozproudily hormony během tanečních v okresním městě a na tancovačkách v širém okolí rodné vsi. Smysl pro rytmus a pro zabavení spolužáček a věkem příbuzných děvenek mu nescházel (i když dovedl být též hodně hubatý, když s něčím / s nějakou nebyl spokojený). Brzy vymetal kdejaký candrbál, tanečnice na parketu neměly námitek, jen jim trochu neesteticky překážely tanečnickovy sloní lopouchy. Po maturitě dělal traktoristu, protože tentokrát nepomohl ani fakt, že otec „středňák“ se před lety nechal s deseti hektary polí, koňmi, kravami a prasaty združstevnit (slepice, kohouta, kozu, jedno prase, dva kotce s králíky, dvě kočky a psa si mohl ponechat), aby nejstarší syn mohl studovat. Ten vymyslel na místní komunisty past, která k jejich rozhořčení sklapla: sestavil za čerstvého maturanta písemnou stížnost adresovanou prezidentu republiky Tondovi Sličnému, v níž žaloval na představitel Místního národního výboru, že brání bratrovi ve studiu na vysoké škole, když otec je již sedm let členem

JZD a socialismus je již vybudován (1960). Tato listivá žaloba byla na nejvyšších místech prověřena; poté přijeli soudruzi z Kontrolní komise ÚV KSČ, předvolali si traktoristu s maturitou a konfrontovali ho s místními komunisty, kteří mu nedoporučili studium na vysoké škole. Marné byly jejich výmluvy, že „kluka negdo aji slyšel, jak nadává, prě na ty voly z Emenvé“... Mireček to popřel, ale neodpustil si dodat, že „negdy se aji tak chovají, tak třeba se vyjádřili, že gdyš pude študovať aji ten němlačí, nikdo tady nezbude, kdo by dělal na družstevním“. Komando z ÚV kluka propustilo a místním soudruhům domluvilo, aby mu ve studiu nebránili. Tak se Mireček stal koncem listopadu studentem ekonomie, když už dávno běžel první semestr výuky... Nesmíme se však kvůli stručné expozici předchozí šlamatyky vzdát našeho hlavního úkolu: popsat, kterak se nejmladší syn Konečných konečně zbavil lopouchů.

Zatímco prostřední z bratří Jaroš, poté, co si po maturitě odbyl roční trest (za svůj nesprávný třídní původ) v továrně u soustruhu,

bydlel v průběhu pražských studií na studentských kolejích (postupně a postupně v cimře s dalšími sedmi, třemi a dvěma spolužáky), Mireček si našel s kamarádem v moravské metropoli podnájem, z něhož šest dnů v týdnu vycházel na fakultu, do menzy, do kina nebo na nějakou tancovačku. Přestože si z platu traktoristy něco

ušetřil, od třetího ročníku si přivydělával prací na jatkách, neboť musel mít vždy „boty z jemné kůže“. Patero kalhot mu ušil svobodný bratr kováře v rodné vsi (tím spíš, že to původně vypadalo, že porozumění mezi Mirečkem a kovářovou nejmladší dcerou bude dlouhodobé), košile nesměly být z potivých endéráckých materiálů. A na slušivý kabát (v několika moravských městech se našel jen jeden takový) mu přispěla matka z peněz nastrádaných prodejem vajíček.

Letorou byl dospívající Mireček popudlivý. V rodině se mu bez obalu říkalo v raném dětství „zmrašček“ později „náš stekláň“ (Češi z Čech rozumějte „vřešťan“ a „vztekloun“). V dětství měl přezdívkou „žalobníček“ (žaluje, podnosem si maluje); když začal na zbožné matčino přání ministrovat, kluci ze vsi ho poctili posměšným názvem „velebníček“ nebo „lebaň veleba“. Jako žalobníček proslul výrokem „Mami, Jindřich mě před chvílí táhal za zadní nohu!“ Posměvákem byl ovšem nejstarší bratr, tou dobou již žák střední školy před maturitou. Jaroš to nenechal jen tak: zapojil se vítězným pokřikem

s nápodobou bratrovy intonace: „Mami, mě Mirek předtým táhal taky, ale za přední nohu!“

Mireček chodil na rozdíl od nešťastníka Jaroše od začátku do houslí k opravdovému učiteli hudby. Otec si už v družstvu vydělal víc než na jídlo pro rodinu, takže nejstarší bratr Jindřich přišel o satanskou příležitost mlátit nejmladšího bráčku smyčcem po hlavě, jak s radostí činíval, když „učil“ Jaroše. Jindříšek totiž tou dobou študoval v Holomoci na učitele již bez perspektivy nahradit v praxi smyčec rákoskou, neboť fyzické tresty byly starým i novým generacím pedagogů zakázány. Přesto páťák Jaroš dostal rákoskou přes obě dlaně ještě dvakrát: poprvé, protože dojídal jablko po zvonění, když se již zjevil učitel, o němž už jednou (nebo možná víckrát) byla řeč. Kluci Konečných ho považovali za kvazi-příbuzného typu „pro praseti kozí chlívek“, tudíž ho nijak nectili, zvláště když je lískal a tahal za pačesy tak jako ostatní žactvo. Podruhé to Jaroš schytl za napovídání. Třeták Mireček obdržel pouze lepanec a kroucení většího z obou otrčených ošek za to, že vyvolán k tabuli napsal „žyto“ a „čýžek“, ač mu bratr Jaroš, páťák ze zadní lavice dvojtřídky, němými gesty napovídal, že je to špatně: chytl se za hlavu, ale bratr ničevó něpanimál; učitel gestikulaci staršího Konečného ihned zaregistroval, a proto ztrestal příbuzného nápovědu i příbuzného nepochopu dle svého gusta a metru.

Učitel Rejtar rajtoval na svých žáčcích ubožáčcích vskutku v souladu se svým příjmením, ale za protektorátu před okresním inspektorem vždy uctivě hajloval. Po Vítězném Únoru se musel přešupačit: zapomenout na němčinu (*Byla jedna Mutter-matka, měla Garten-zahradu. Přišla do ní Ziege-koza, sežrala jí přísadu*) a izučat ruskij jazyk: *Čerez góry, rjeki i daliny, skvoz' purgú, agón' i čornyj dym...* Nyní se musel sám učit s předstihem jedné lekce rusky a poté sdělovat výslovnostně i přízvukově zbabraná slovíčka žákům. Skoro celé pololetí věnoval azbuze (dobrá třetina žactva ovšem trvala na výslovnosti „ábzuka“) a po jejím zvládnutí devítiletí žáci biflovali základní slovní zásobu počínající pojmy jako pijaněr,

kamunističeskaja pártija, továrišč Stálin, družba, straná, láger sacijalizma (zde ovšem nebylo žactvo poučeno, že „tábor socialismu“ chová ve svých lágrech miliony občanů). V druhém pololetí už třetáci až pátáci secvičovali oblíbenou píseň soudruha Stalina (ljubímuju píjesenku tavárišča Stálinu): „*Ja magílu míloj iskál, sérdce mně tamíla taská...*“). Smíšený sbor dětských hlásek, seskupen kolem školního rozhlasu, do toho vpadl refrénem, smutným dovětkem o tom, že „*sércu bez ljubví-í-í nělechkó, mílaja maja Súlikó!*“

Většina žáků dvojtřídky chodila tehdy ještě do kostela, a tak na ateistickou propagandu v rámci jazyka

českého i ruského a dějepisu došlo až v blízkém městysu v třídách šesté až osmé. Teprve tehdy se Jaroš dozvěděl, že v Eseser jsou též národy, které nemluví rusky. Chtěje se přesvědčit, jak zní opravdová ruština, zeptal se Igora Děnisčuka, který osvobozoval koncem války Ostravu, zda by mu mohl říct něco rusky. Igor se popálil, když vyskakoval z hořícího tanku, zasaženého německým panzerfaustem. Vyléčil se, v rekonvalescenci poznal jistou Moravanku, oženil se s ní, a ona pak vedla ve vsi krámek s kuřivem a tiskem. Igor se chvíli ošíval, ale potom spustil řečí, která se od ruštiny poněkud lišila, a Jarošovi se zdálo, že je do ní zamícháno

hodně slov blízkých češtině. Svěřil se s tím staršímu bratrovi, když ten mimořádně přijel domů, nemaje momentálně „sostředění“ kapely. Jindřich pravil slavnostně: „Igor mluví ukrajinsky, protože je Ukrajinec.“ To byla tedy definice jak Brno, ale vedla k tomu, že v příštím školním roce, jenž se odehrával již v blízkém městysu, si Jaroš pečlivě prohlížel mapy v zeměpisném kabinetu, kdykoli ho učitel požádal, aby mu je pomohl dopravit do třídy.

Později, zatímco Jaroše unášel vláček motoráček k soustruhu na ranní, vstával Mireček teprve k snídani, aby odjel týměž motoráčkem do téhož okresního města, kde ho čekala na náměstí

spolužačka, nahradivší na krátký čas uraženou kovářovu dceru, a za ne celý růček maturita. Když měl Jaroš směnu odpolední, moc toho pro rozvoj své psýchy neudělal. Od jara do podzimu bylo třeba s něčím pomoci otci nebo matce: posekat trávu ve dvou zahradách, odvoztit na kolečku zakoupené centy uhelných briket na zimu, přehazovat pod kůlnou se sušící piliny a hobliny (zvané „řeziny“) a suché postupně převážet přes celý dvůr do „šopy“, nakoupit potřebné věci „U Trnky“, zajít ke kováři nabrousit nože, naklepat kosu... Zato po návratu z odpolední, kolem jedenácté večer, povečeřel a ihned usedl buďto k psaní veršůků zbožňujících milovanou dívku (rodiče i bratr Mireček již o půlnoci tvrdě spali), nebo k radostnému biflování textů a slůvek nad učebnicí španělštiny nebo italštiny...

Právě když ve zkouškovém období sedmého semestru „fildy“ střídavě seděl a ležel nad gramatikou jazyka, z něhož strýc Alois, italský legionář, pochytil „ho fame“ (mám hlad), *prigioniero di guerra* (válečný zajatec) a „*Evviva Stefanik!*“ (Ať žije Štefaník!), kdosi zabouchal na dveře kolejního pokoje. Jaroš, vytržený ze soustředění, zavrčel „Co je zas?“ a zařval „Dále ode dveří, dále!“, načež se do místnosti vpotácela postava s obávanou hlavou, jež nezřetelně a jaksi lítostivě oznámila „To su já, Mirek, Jarošu“, aby snad nebylo pochyb, že je bratrem osloveného.

„Co se ti proboha stalo?“ zeptal se nevěřícně Jaroš. „Co tady děláš? Vyjel

sis z Brna do stolice a někdo tě tady v Praze zmasakroval?“

„Já bych tu potřeboval přespat, protože zétra aji pozétřku musím na převaz.“

„Ale co máš s tó hlavó,“ přešel Jaroš též do rodného poddialektu. „Gdo ti co udělal? Gde ses potuloval, že ti gdosi otlókl šišku?“

Mireček zafuněl, zavrtěl gypsovou hlavou a pravil skomírajícím hlasem: „Ale hovno, nechal sem si opraviť ty ušiska...“

Celý tento dialog se odehrával za neustálého usykávání, hučení a bublání postiženého, který svými projevy bolesti nahloďoval bratrovy myšlenky na jediné téma: kterak se nenadálého hosta zbavit.

„Já tě teda tady možu nechať přespat, ale je tu ešče jeden nocležník, co taky bifluje italsko literaturu a gramatyku na státnice. Já tě možu tady ubytovať na jednu dvě noci, odjedu ke Zdence, ale tá mě ráda neuvidí, dyš sama sedí doma nad skriptama z češtiny... Já teda padám. Jagmile přinde Ondra, řekni mu, že tady dvě noci přespíš gvůli převazu v nemocnici. Tady máš dva létky na menzovní oběd a dva na večeru.“

Jaroš sebral svých pět švestek a vykročil z koleje na tramvaj. Odpoledne

a večer se ještě trochu poučil (než na něj budoucí tchán vypustil řvavé televizní decibely) a před půlnocí byl přijat do postele spolustudentky, jež se měla za pár měsíců stát jeho ženou. Po příjemném úkoji ulehl na Záhořovo / Prokrústovo lože, to jest na skládací tvrdé lehátko, s nímž by žádný Záhoř ani Prokrústés nebyli spokojeni, neboť při zatížení hrozilo okamžitým rozpadem.

Druhý den zastihl v kolejní menze bratra sykajícího nad talířem bolestí a optal se ho, jakou má prognózu a perspektivu. Odpověděl za něj kolemjdoucí doobědovavší spolunocležník Ondra:

„Je mi tvýho bráchy líto, ale jemu není líto mě! To jeho celonoční vzdychání a vzlykání mi vůbec nedalo usnout. Jedu k rodičům do Náchoda, tady se to nedá vydržet. A už příští tejden máme státnici! Ptal jsem se matky, však víš, že je doktorka, jak dlouho ta rekonvalescence po operaci může trvat. Řekla, že když málo, tak tejden...“

Mireček se prostě projevil jako vždy sebestředně. Rozhodl se pro operaci svých „óšek“ sám, nikomu nedal vědět předem. Jak si mohl myslet, že se mírnýxdýrnyx uloží na koleji místo svého bratra, to je prostě ve hvězdách.

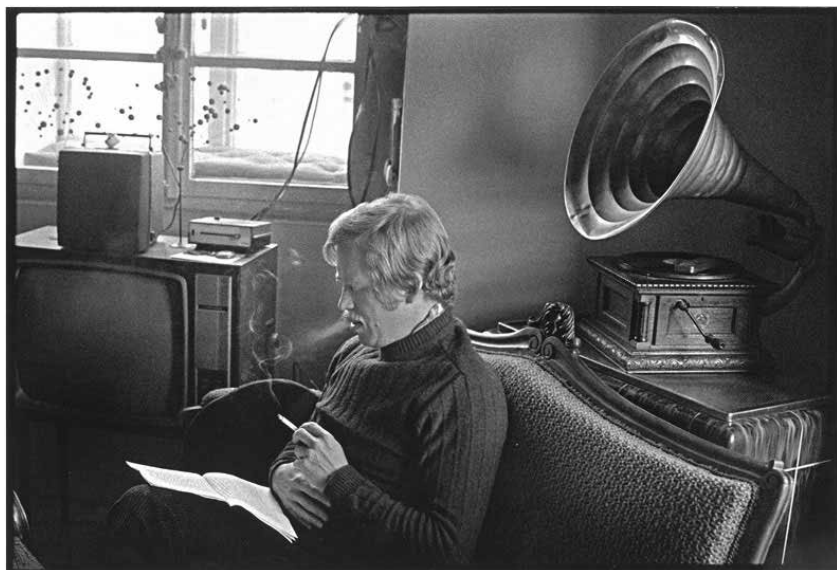
Naprosto mu nezáleželo na tom, kam se Jaroš poděje. Netušilť tehdy Mireček, že bratr má vyvolené děvče, jež může Jarošovi výjimečně poskytnout nocleh...

Ende gut, alles gut. Mireček zůstal v kolejní světničce celý týden sám, zatímco Jaroš studoval a spal v bytě své budoucí tchyně a Ondra u rodičů v Náchodě. Oba složili státnice za „výborně“. Mireček konečně vrátil Jarošovi (přivezl domů k rodičům) pěkně otřískanou kytaru, kterou si vypůjčil původně „na chvíli“, jež trvala téměř dva roky. Brzy po promoci se oženil, rozvedl se, znovu se oženil a opět se rozvedl. Ten první rozvod předpovídal otec obou synů hned po své první cestě do města, kam se Mireček přistěhoval za svou první ženou. Když táta zazvonil u synkova bytu, otevřely se dveře a snacha, o pár facek vyšší než Mireček, pravila srdečně: „Pojďte dál, jenom si musím něco vyřídit.“ A odkváčila na balkon, kde od ní před otcovými zraky dostal Mireček z každé strany po hubě. Otec a tchán tomu přihlížel s úžasem venkovského diváka, který zašel poprvé na operetní představení.

MILOSLAV ULÍČNÝ

hispanista, překladatel, spisovatel a pedagog
čestný člen JTP

Dále vyšlo (nebo vyjde)...

Jiří Levý: zakladatel československé translologie / Ivana Kupková, Zbyněk Fišer a kolektiv autorů. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2019. ISBN 978-80-210-9348-5.

Angličtina pro fyzioterapeuty / Markéta Blažejová, James J. Tufano. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-0578-6.

English for administrative law / Martin Škurek, Eva Přidalová, Kamila Tozzi. 1. vyd. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-390-2.

365 dní s Anselmem Grünem: duchovní lékárna pouštních otců / z německého originálu přeložila Jindra Hubková. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2019. Terminologický slovník. ISBN 978-80-7566-112-8.

Slovník pojmů IFRS / Jiří Strouhal. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. ISBN 978-80-7598-514-9.

Slovníček domácího semenáře / Petr Dostálek. 1. vyd. Veselka: Gengel, 2019. ISBN 978-80-270-6560-8.

Kapesní atlas oblaků / Helena Černohorská, Martin Křenek. 1. vyd. Praha: Pleštilová Anna – Bylo nebylo, 2019. ISBN 978-80-907162-8-5: Kč 120,00.
Kapesní atlas dinosaurů / Vladimír Socha. 2. vyd. Praha: Pleštilová Anna – Bylo nebylo, 2019. ISBN 978-80-907162-9-2: Kč 120,00.

Mšice: malý atlas do ruky / Svatopluk Rychlý, David Fryč. 1. vyd. Brno: Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský, 2019. ISBN 978-80-7401-176-4.

Ptáci na zahradě / Axel Gutjahr. 1. vyd. Praha: Euromedia Group, 2020. ISBN 978-80-7617-954-7.

Hříby – Hřibovité houby našich lesů / Michal Mikšík. 1. vyd. Praha: Universum, 2019. ISBN 978-80-7617-465-8: Kč 279,00.

Dinosauři v kostce / Jaroslav Holman a kol. Praha: Universum, 2019. ISBN 978-80-7617-607-2: Kč 499,00.

Houby střední Evropy / Josefina Baconová. Praha: Slovart, 2019. ISBN 978-80-7391-998-6: Kč 269,00.

Dějiny československých legií v datech / Jiří Fidler. 1. vyd. Praha: Euromedia Group, 2019. ISBN 978-80-7617-971-4.

Velká encyklopedie s 3D obrázky: super stroje / Szóke Csaba. 2. vyd. Praha: Albatros, 2019. ISBN 978-80-00-05394-3.

Všechno, co jste kdy chtěli vědět o Měsíci / Pavel Gabzdyl. Praha: Albatros, 2019. ISBN 978-80-00-05368-4: Kč 299,00.

Encyklopedie českých právních dějin. XVII. svazek, Svatá-Štrbské / Karel Schelle, Jaromír Tauchen (eds). 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.; Ostrava: Key Publishing, 2019. ISBN 978-80-7380-569-2 (soubor; Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-769-6 (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7418-238-9 (soubor; Key Publishing). ISBN 978-80-7418-318-8 (Key Publishing).

Bibliografie učitelů Právnické fakulty Univerzity J.E. Purkyně v Brně do roku 1989 / Karel Schelle. 1. vyd. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2019. ISBN 978-80-7418-321-8 (Key Publishing) ISBN 978-80-87475-57-7 (The European Society for History of Law).

Historiam scribere: řádová historiografie raného novověku. II., Biografický slovník / kolektiv autorů pod vedením Kateřiny Bobkové-Valentové a Jarmily Kašpárkové. 1. vyd. Praha: Historický ústav; Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2018. ISBN 978-80-7286-332-7 (Historický ústav AV ČR). ISBN 978-80-244-5537-2 (Univerzita Palackého v Olomouci).

Lexikon kinematografie čínského světa / Kamila Hladíková, Petr Janda. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2019. ISBN 978-80-244-5458-0: Kč 200,00.

Zříceniny hradů, tvrzí a zámků. Jižní Čechy = Ruins of castles, fortresses and strong-holds. South Bohemia / Tomáš Durdík, Viktor Sušický; z angl. přel. Vilém Besta. 2. rozšíř. vyd. Praha: Agentura Pankrác, s.r.o., 2019. ISBN 978-80-86781-38-9.

Ilustrovaná encyklopedie české, moravské a slezské numismatiky / Zdeněk Petrů. 5. vyd. Praha: Libri, 2019. ISBN 978-80-7277-581-1: Kč 790,00.

Academia, Praha 2019

Fúze: energie vesmíru / Garry McCracken, Peter Stott; z angl. přel. Milan Řípa a Jan Mlynář. 2., rozšíř. Terminologický slovník. ISBN 978-80-200-2986-7.

Brouci čeledi slunéčkovití (Coccinellidae) střední Evropy = Ladybird beetles (Coccinellidae) of Central Europe / Oldřich Nedvěd. 2. uprav. vyd. ISBN 978-80-200-3023-8.

Kostnice v českých zemích / Jan Rendek, František Libenský. 1. vyd. ISBN 978-80-200-3006-1.

Rostliny Karpat / Peter Turis, Jaroslav Košťál. ISBN 978-80-200-2937-9: Kč 450,00.

Savci České republiky / Miloš Anděra, Jiří Gaisler. ISBN 978-80-200-2994-2: Kč 595,00.

Pod palbou hloubkařů. Útoky amerických a britských stíhacích letounů na pozemní cíle v českých zemích v letech 1944 a 1945 / Filip Vojtášek. 1. vyd. ISBN 978-80-200-2978-2.

Jáchymov. Mineralogická perla Krušných hor / Vladimír Horák. ISBN 978-80-200-2931-7.

Biografický slovník českých zemí (Han-Hau). 22. svazek / Marie Makariusová. ISBN 978-80-200-3021-4.

MGR. ALENA ŠOURKOVÁ
tlumočnice a překladatelka
místopředsedkyně JTP

ToP

(tlumočení-překlad)

Číslo 134 ročník XXX – 2019

zima 2019

ToP (tlumočení-překlad)

Odborný bulletin Jednoty tlumočnicků
a překladatelů

ISSN 1210-4159 (tištěná verze,
1990-2014)

ISSN 2336-8888 (elektronická verze
od 2015, platí i pro elektronický archiv
starších ročníků)

JTP je členem Mezinárodní federace
překladatelů FIT – Fédération
internationale des traducteurs,
organizace třídy „A“ uznané UNESCO.

šéfredaktor Petr Kautský

redakční rada Prof. PhDr. Ivana
Čeňková, CSc., Amalaine Diabová,
Katarzyna Filgasová, Ing. Miroslav
Herold, CSc., PhDr. Milan Hrdlička,
CSc., Mgr. Marie Kopecká, PhDr. Andrej
Rády, Barbora Stejskalová, PhDr. Tomáš
Svoboda, Ph.D., Mgr. Alena Šourková,
Mgr. Andreas Weber.

redakce

JTP – ToP, Senovážné nám. 23,
110 00 Praha 1.

Telefon: 224 142 517. 224 142 312.

E-mail: jtp@jtpunion.org

www.jtpunion.org

Facebook: [jtp@jtpunion.org](https://www.facebook.com/jtp@jtpunion.org)

předplatné 2020 v ČR 200 Kč, v zahraničí
10 eur.

Cena jednoho čísla 65 Kč.

Zdarma členům JTP, ASKOT a řádným
členům České komory tlumočnicků
znakového jazyka.

Bankovní účet: 2800245144/2010

BIC: FIOBCZPPXX

IBAN: CZ5020100000002800245144

Registrace MK ČR 6198 TS: 7B B1.

Čtvrtletník. Vychází jen ve formátu PDF.

Uzávěrka tohoto čísla 30. 11. 2019.

Vydala © Jednota tlumočnicků

a překladatelů, IČ CZ002505676.

Za obsah článků odpovídají autoři. Texty
neprošly jazykovou úpravou. Příspěvky
nemusejí vyjadřovat stanovisko redakce.
Příspěvky se nehonorují. Příspěvky
zde otištěné nesmí být reprodukovány
v žádné formě, ani elektronickým či
mechanickým způsobem, včetně systémů
pro ukládání a vyhledávání informací,
bez souhlasu držitelů copyrightu.
Citace z textů možno přetisknout pouze
s uvedením zdroje.

Volné kanceláře v centru Prahy

Nabízíme dlouhodobé i krátkodobé pronájmy
komerčních prostor, širokou škálu služeb a
příjemné prostředí uprostřed rušného města.

Můstek (A, B) - 8 min
Hlavní nádraží (C) - 6 min
Náměstí Republiky (B) - 5 min

Jindřišská - 2 min

www.smosk.cz
pronajmy@smosk.cz
FB: @smosk23

smos*k* CENTRUM

Senovážné náměstí 23
Praha 1 - Nové město, 110 00